

Универзитет у Бањој Луци
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

АЛЕКСАНДРА САВИЋ

ПРЕФИКСАЛНА И СУФИКСАЛНА ТВОРБА ПРИДЈЕВА У
РОМАНИМА *ЛЕЛЕЈСКА ГОРА* МИХАИЛА ЛАЛИЋА, *ПРОЛОМ*
БРАНКА ЋОПИЋА И *ПЕСМА* ОСКАРА ДАВИЧА

МАСТЕР РАД

БАЊА ЛУКА, МАРТ 2019. ГОДИНЕ

Универзитет у Бањој Луци
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

АЛЕКСАНДРА САВИЋ

ПРЕФИКСАЛНА И СУФИКСАЛНА ТВОРБА ПРИДЈЕВА У
РОМАНИМА *ЛЕЛЕЈСКА ГОРА* МИХАИЛА ЛАЛИЋА, *ПРОЛОМ*
БРАНКА ЋОПИЋА И *ПЕСМА* ОСКАРА ДАВИЧА

МАСТЕР РАД

Комисија

Проф. др Мирјана Стојисављевић, редовни професор, предсједник

Проф. др Драгомир Козомара, ванредни професор, члан

Проф. др Драго Тешановић, редовни професор, ментор и члан

Бања Лука, март 2019. године

Сажетак

Мастер рад „Префиксална и суфиксална творба придјева у романима *Лелејска гора* Михаила Лалића, *Пролом* Бранка Ћопића и *Песма* Оскара Давича“ бави се творбено-семантичким испитивањем придјевских изведеница.

Предмет истраживања овог рада подразумијева најмање три међусобно повезана и условљена поступка – анализу, систематизацију и класификацију префикса и суфикса којима се граде придјеви у назначеним романима, испитивање процеса грађења изабраних лексичких јединица, те њихово упоређивање (и афикса и начина творбе) са досадашњим истраживањима у области творбе ријечи. Грађа за ову анализу ексцерпирана је из дјела којима је означен почетак савременог српског романа, а основни задатак рада јесте да укаже на доминантне законитости префиксалне и суфиксалне творбе придјева, као и да установи број и продуктивност појединих префикса и суфикса.

Кључне ријечи: *Лелејска гора*, *Пролом*, *Песма*, префикси, суфикси, префиксална творба, суфиксална творба, придјеви.

Abstract

Master paper „Prefixal and suffixal word formation of adjectives in the novels *Lelejska gora* (Mihailo Lalić), *Prolom* (Branko Ćopić) and *Pesma* (Oskar Davičo)" deals with the creative-semantic examination of the adjectives.

The subject of this research involves at least three interconnected and conditioned procedures - the analysis, systematization and classification of prefixes and suffixes in the indicated novels, examining the construction process of selected lexical units. This paper compares results (both affixes and methods of formation) with previous research in the field of word formation. The material for this analysis was found in the novels that marked the beginning of the contemporary Serbian novel, and the main task of the paper is to point out the dominant pattern of the prefixal and suffixal creation of adjectives, as well as to determine the number and productivity of certain prefixes and suffixes.

Key words: *Lelejska gora*, *Prolom*, *Pesma*, prefixes, suffixes, prefixal word formation, suffixal word formation, adjectives.

САДРЖАЈ

I.	УВОД	1
II.	ПРЕФИКСАЦИЈА И СУФИКСАЦИЈА	3
1.	Префикси и префиксална творба	3
2.	Суфикси и суфиксална творба	5
III.	ПРЕФИКСИ	7
1)	ДОМАЋИ ПРЕФИКСИ	7
1.	Префикс <i>на-</i>	7
2.	Префикс <i>нај-</i>	7
3.	Префикс <i>не-</i>	8
4.	Префикс <i>о-</i>	12
5.	Префикс <i>по-</i>	12
6.	Префикс <i>пре-</i>	12
7.	Префикс <i>про-</i>	13
2)	СТРАНИ ПРЕФИКСИ	14
8.	Префикс <i>а-</i>	14
9.	Префикс <i>анти-</i>	14
IV.	СУФИКСАЛНА ТВОРБА	15
1)	ОПИСНИ ПРИДЈЕВИ	15
1.	Суфикс <i>-ав</i>	15
2.	Суфикс <i>-ак</i>	20
3.	Суфикс <i>-ан/-ни</i>	22
4.	Суфикс <i>-аст</i>	36
5.	Суфикс <i>-ат</i>	39
6.	Суфикс <i>-аћи</i>	40
7.	Суфикс <i>-виши</i>	41
8.	Суфикс <i>-ен/-ени</i>	41

9.	Суфикс <i>-ив/-љив</i>	43
10.	Суфикс <i>-ит</i>	47
11.	Суфикс <i>-њи</i>	48
12.	Суфикс <i>-ок</i>	49
13.	Суфикс <i>-ћ/-ћи</i>	50
14.	Суфикс <i>-цат</i>	50
2)	ОДНОСНИ ПРИДЈЕВИ	51
15.	Суфикс <i>-ећи</i>	51
16.	Суфикс <i>-ин</i>	51
17.	Суфикс <i>-ји/-ији (-љи, -ђи)</i>	53
18.	Суфикс <i>-ов/-ев</i>	54
19.	Суфикс <i>-ски, -чки, -шки, -ћки</i>	56
	19.1. Суфикс <i>-чки</i>	64
	19.2. Суфикс <i>-шки</i>	67
	19.3. Суфикс <i>-ћки</i>	67
V.	ЗАКЉУЧАК	68
VI.	ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА	70

I. УВОД

Творба ријечи сматра се једном од најмање истраживаних области у српском језику. Поред тога што јој још увијек недостају систематична истраживања са општеприхваћеним резултатима и строго дефинисаном методом, и даље су живе несугласице око кључних питања. На примјер, у многим анализама не постоји јасна разлика између синхроног и дијахроног приступа, а неки истраживачи не успијевају одвојити творбу ријечи од других сродних језичких поља. Међутим, у посљедње вријеме се све више аутора упушта у творбене анализе, а релативно скоро објављена је засад најцјеловитија студија – *Творба речи у савременом српском језику* (I, II) Ивана Клајна. Иако ни она није у потпуности прихваћена, резултати које је понудила означавају велики обрт у нашој науци о грађењу ријечи. Данас префиксацију и суфиксацију сматрамо одвојеним и равноправним творбеним начинима, а у оквиру првог јасно су раздвојени приједлози и префикси.

Овај рад треба да на основу обимне грађе и установљених метода рада утврди начин на који се творе изведени придјевци, као и да анализира њихов број, структуру и фреквентност. Све наведено испитујемо на изведеницама уоченим у романима *Лелејска гора* Михаила Лалића, *Песма* Оскара Давича и *Пролом* Бранка Ћопића. Изабрали смо ова дјела, објављена 1953. године, јер се она сматрају почетком савременог романа у српској књижевности. Такође, ради се о писцима из различитих крајева (Црна Гора, Србија, Босна и Херцеговина), а њихова дјела представљају поуздани пресјек стања придјевских изведеница у српском језику. Дакле, наш предмет истраживања подразумијева најмање три међусобно повезана и условљена поступка – анализу, систематизацију и класификацију префикса и суфикса којима се граде придјевци у назначеним романима, испитивање процеса грађења изабраних лексичких јединица, те њихово упоређивање (и афикса и начина творбе) са досадашњим истраживањима у овој области. Тема је конципирана тако да обухвати истовремено истраживање и префикса и суфикса, нипошто не сматрајући ова два начина творбе једнаким него сродним у оквиру ширег поступка познатог као извођење. Надаље, обимна грађа кориштена за ово истраживање треба да пружи што потпунији увид у процесе извођења придјева, односно да потврди или негира досадашње закључке из ове области.

Рад има неколико хипотеза. Основна је да ћемо у изабраним романима пронаћи већ забиљежене и обрађене префиксе и суфиксе у српском језику и да ћемо студијом потврдити досадашња истраживања из ове области. Та испитивања почивају на закључку да постоје јасне унутрашње и спољашње законитости извођења. Надаље, претпоставка је и да су, у оквиру ове обимне грађе, поједини суфикси и префикси изузетно продуктивни а други мање заступљени, као и да постоји јасно образложење за њихово учешће у мањем или већем броју придјевских изведеница. На крају, претпоставка овог рада је и да анализа изабраног корпуса може да допринесе дериватолошким истраживањима у оквиру србистике, и то на два начина: да на основу нових и још неистражених извора провјери закључке до којих су други дошли и, са друге стране, да евентуално установи другачија правила извођења придјева.

Основни задатак овог рада јесте да укаже на доминантне законитости префиксалне и суфиксалне творбе придјева у анализираним романима, као и да установи број и продуктивност појединих префикса и суфикса. С обзиром на то да већ постоји велики број истраживања ових творбених типова, наша је обавеза да их анализом испитамо и објаснимо. Циљ истраживања јесте да на основу другачије, мање истражене грађе, допринесемо укупним истраживањима творбе ријечи, али и испитивању придјевских изведеница у оквиру српске дериватологије.

Мастер рад „Префиксална и суфиксална творба придјева у романима *Лелејска гора* Михаила Лалића, *Пролом* Бранка Ћопића и *Песма* Оскара Давича“ бави се творбено-семантичким истраживањем придјевских изведеница. Синхронијска метода користиће се у свим случајевима и то у складу са савременим релевантним испитивањима у дериватологији, а у оним случајевима који захтијевају поглед на раније језичке фазе, послужићемо се и сазнањима из историјске граматике. Такође ћемо, када је то потребно, користити и закључке из лексикологије, етимологије и дијалектологије. Резултати до којих смо дошли биће приказани прво азбучним навођењем пронађених префикса и суфикса, потом кроз анализу њихове продуктивности и коначно, они ће бити упоређени са досадашњим истраживањима.

II. ПРЕФИКСАЦИЈА И СУФИКСАЦИЈА

1. Префикси и префиксална творба

Префиксална творба је све донедавно била скоро занемарена у истраживањима творбе ријечи. Разлози за то су двоструки – прво, она је мање плодна од других начина творбе, поготово када су у питању придјеви, и друго, стално је била поистовјећивана са другим творбеним поступцима. Иако је студија Ивана Клајна (2002) направила заокрет у проучавању овог творбеног типа, ипак не треба занемарити и потцијенити претходна истраживања. Александар Белић, „један од наших најзначајнијих и најутицајнијих лингвиста, сматрао је да су префикси настали од предлога, због чега је префиксе изједначавао са предлозима. Последица тога је традиционално схватање префиксације као слагања речи и сврставање речи са префиксима међу сложенице“ (Вујовић, 2018: 40). Исто је поступио Михајло Стевановић, који у својој великој граматици обрађује префиксе у поглављу *Сложенице с префиксима* (Стевановић, 1989). Живојин Станојчић и Љубомир Поповић (1992) чак и не спомињу префиксацију, а у дијелу о творби придјева напомињу да је изведени придјев само онај „који је настао додавањем суфикса на творбену основу“ (143), мада наводе двадесетак префикса. Стјепан Бабић (1991) сматра префиксацију посебним начином слагања (44). Иако помиње извођење – „због граматичке посебности приједлога и нијечице, због тога што многи префикси и нису самосталне ријечи (...) и што они који јесу често у твореници немају значење које имају као самосталне ријечи (...) сматра се да префиксална творба иде у извођење, а не у слагање“ – ипак поступа другачије. Иван Клајн (2002) потпуно је одвојио префиксацију од осталих начина творбе и сврстао је у извођење. Тако поступају и у новијим истраживањима, па Божо Ћорић и Милица Радовић Тешић такође издвајају префиксацију (Вујовић, 2018: 41).

Најприје је требало одвојити приједлоге и префиксе, будући да је дуго сматрано да се ради о истим језичким елементима, па се и „сам појам префикса и префиксације релативно касно појавио у српскохрватској науци о творби речи“ (Клајн, 2002: 171). Тако граматичари попут Маретића, Николића, Бабића, Лескина и Стевановића користе појам „приједлози“. Општеприхваћено објашњење префикса не постоји, а најпознатији лингвисти имају прилично неуједначене приступе приликом обраде овог творбеног начина. Матичин рјечник под овом одредницом упућује на предметак – „у сложеним речима онај део који је испред корена (обично предлог), префикс“ (1990: 908). Да бисмо

говорили о постојању префикса, он мора учествовати у неком лексичком низу (*уз-главље, уз-водан : ус-трчати, ис-трчати*), мада постоје ријечи које се данас осјећају као прости иако нису, оне у којима се изгубила веза између основе и творенице (*воља и невоља*), или ријечи у којима префикс не значи ништа (*усуд*) (Клајн, 2002: 180–182). Префикс се дефинише „као несамостална морфема која долази испред корена речи, творбене основе или целе речи и модификује њено значење“ (Вујовић, 2018: 44). Подударност између префикса и приједлога „само је привидна и у суштини дијакхронијска“ (Клајн, 2002: 176). Они јесу настали од приједлога и задржавају њихов облик, али представљају формант а не ријеч (исто). Иако у свим изведеницама трансформишу значење, најважнију улогу имају код глагола.

Тек након што је јасно назначено шта су префикси, префиксална творба могла је бити одвојена од других творбених поступака. За њу је карактеристично да „префикси долазе на цијелу ријеч и да твореница остаје у истој категорији у којој је и основна ријеч“ (Бабић, 1991: 45). Прије основе могу доћи само два (*по-раз-бијати*), изузетно три (*ис-по-на-пијати се*) префикса и сваки задржава своје значење (Клајн, 2002: 179). Фонетске промјене јако су ријетке приликом префиксације, изузетно наилазимо на једначење по звучности и по мјесту творбе (исто).

Досад је у литератури забиљежено тридесетак префикса, од којих је десетак страних чије је значење унеколико синонимно са значењем домаћих предмета. Они нису једнако продуктивни, па се најплоднијима сматрају префикси *нај-*, *не-* и *пре-*. Што се тиче значења, Стијовић (1983: 100) је придјевске изведенице са префиксима сврстала у четири групе: 1. значење појачаног степена именоване особине, нпр. *прекрасан* (поред чисто граматичког префикса *нај-* у суперлативима); 2. значење ублаженог степена именоване особине, нпр. *накиseo*; 3. значење односа, нпр. *приградски, међудржавни*¹, итд.; 4. негативна и супротна значења, нпр. *непоштен*.

Иако је коначно добила статус посебног творбеног поступка, ипак није промијењена чињеница да се ради о мање продуктивном типу творбе, нарочито код придјевских изведеница, те је тако и у овом раду забиљежено присуство тек неколико префикса.

¹ Клајн (2002: 227) их сврстава у префиксално-суфиксалну творбу.

2. Суфикси и суфиксална творба

Познато је да су дериватолошка испитивања српског језика била веома скромна, али су суфикси и суфиксална творба прије много времена обрађени и систематизовани, а сва новија истраживања само модификују одређене закључке, углавном не мијењајући оно што је поодавно установљено. Суфиксална творба је најистраживанија и најистраженија област творбе, а понекад је и цијела творба поистовјећивана са овим поступком (Клајн, 2002: 5). Суфиксална творба одавно је уврштена у дериватологију као посебан начин творбе и спада у веома продуктивне творбене поступке. Проучавали су је малтене сви познати српски лингвисти, а последњу велику студију из ове области написао је Иван Клајн (2003). Треба споменути и обиман подухват Стјепана Бабића *Суфиксална творба придева у савременом хрватском или српском језику* из 1962. године, која је и данас непревазиђена приликом проучавања извођења.

Суфикс је „формант у творби речи који се додаје на основу“ (РМС, 1990: 108) и има неколико обиљежја (Бабић, 1991: 35):

1. у саставу ријечи има стално мјесто: завршетак ријечи;
2. никада не долази као основа;
3. никада не долази у самосталној употреби;
4. он је модификатор значења основе.

Суфикс може имати само једно значење (нпр. односно), а може их имати и неколико (нпр. описно, односно, градивно). Двије најопштије функције суфикса су:

„а) структурална – која се своди на граматичку или морфолошку или деривациону функцију (при чему се у првом случају суфикс показује као индикатор припадности изведенице одређеној врсти ријечи док се у другом случају он појављује као елеменат којим се формира нова језичка јединица) и

б) семантичка – која може бити „објективизирана“ („тј. реално семантичка“) и „субјективна“ (тј. „експресивна“)“ (Тешановић, 2003: 10).

Суфикси могу бити прости и сложени, а могу доћи на цијелу или редуковану основу (нпр. *Војвођанин*)². Обично се суфикс *-ан/-ни* сматра најпродуктивнијим

² Редукованом основом Клајн сматра случајеве када код новог извођења суфикс „отпада“. Редукована и крња основа нису исто, крња основа бива скраћена произвољно ван морфемске границе (2003:14).

суфиксом код описних придјева, а суфикс *-ски* код односних придјева. Придјевни најчешће добијају значење од суфикса, а понекад су они семантички празни јер им значење даје основа, док неки од њих, као што је суфикс *-ок*, нису суфикси већ форманти. Суфикси се у највећем броју случајева тичу сљедећих значења: описни имају значење неке видљиве појаве на тијелу (*грбав*), сличности (*штицаст*), истакнутог дијела тијела (*глават*), намјене (*спаваћа соба*), неки имају градивно значење (*бронзан*), итд.; односни су претежно ознаке присвојног придјева (*братов*), а неки се односе и на саму радњу (*летачки*). Неколико завршетака служи и за образовање придјева субјективне оцјене, најприје деминутива. Такви су наставци *-ушан* (*мајушан*), *-ашан* (*слабашан*), као и *-уњав* (*бледуњав*) и *-ушкаст* (*дебелушкаст*) (НГСЈ, 2014: 236).

Придјевске изведенице творе се од именичких, глаголских, придјевских и прилошких основа, те бројева. Не постоји стандардан образац по којем бисмо закључили зашто се неки граде од свих набројаних основа, а неки само од именских. Најмање је оних изведеница које се граде од бројева, а највише оних које се граде од именица.

У литератури је забиљежено много суфикса, што показује и наша грађа. Бабић (1991) је избројао чак 151 суфикс који учествује у суфиксалној творби придјева, укључујући и наставке³ који су забиљежени у једној ријечи. Будући да је ово јако фреквентан начин творбе, забиљежен је и велики број сложених суфикса, али и приличан број гласовних промјена. Фонетске промјене попут једначења сугласника по мјесту творбе или звучности релативно су уобичајене код извођења суфиксима. Међутим, гласовне промјене попут јотовања или палатализације узроковале су настанак нових суфикса, нпр.: *-чки*, *-шки*, *-љи*, итд.

Понекад је јако тешко одредити да ли је придјев настао од именице или глагола (*мирисав*), те смо се у овом раду водили првенствено значењем придјева. Такође, забиљежен је велики број немотивисаних придјева и тада смо се позивали на етимолошка истраживања или дијахронију уопште.

³ У овом раду понекад користимо и термине „наставка“ и „завршетак“ умјесто суфикс. Иако постоји јасно разграничење ових појмова, посебно када се теоријски проучава више језичких области или се говори о систему језика уопште, сматрамо да њихова употреба као синонима неће представљати проблем у овом раду, будући да се ради о само једној области и да њихово напоредно кориштење не може изазвати никакве недоумице.

III. ПРЕФИКСИ

1) ДОМАЋИ ПРЕФИКСИ

1. Префикс *на-*

Префикс *на-* слабо је продуктиван и означава „слабије, непотпуно изражену особину изражену основним придевом“ (РМС, 1990: 479), што је очито и у значењу примјера пронађених у грађи („помало“). Рада Стијовић (1983: 114) сматра како овако сложени придјиви означавају неку врсту начетости, нагрижености, дјелимичног одступања од нормалног. Једино придјев *наopak* означава не слабије него јаче изражену особину основног придјева. Основни придјев је готово увијек негативног значења (Клајн, 2002: 214), па „се чак и придјиви за боју граде само с оним бојама које изазивају непријатне асоцијације“ (исто). Стевановић (1989: 428) сматра да су ови придјиви настали од сложених глагола, али за то нема потврде, поготово ако се узму у обзир придјиви *наглув*, *нагорак*, *наopak* (*наглувјети).

Иако је префикс слабо плодан, постоји продуктивна група за ознаку боја (Стијовић, 1983: 114). Рада Стијовић пронашла је двадесетак придјева са овим префиксом, од којих чак пет припада нијансама боја. У пронађеним придјевима нисмо пронашли ниједну гласовну промјену.

а. Придјевска основа

наглув ('помало глув'), *нагорак* ('помало, понешто горак'), *накисео* ('који је помало кисео'), *накрив* ('помало искривљен'), *наopak* ('opak, зао'), *натруо* ('делимично труо').

2. Префикс *нај-*

Префикс *нај-*, сматрају лингвисти, и није префикс него рјечца (Стевановић) или формант посебне врсте (Клајн), „будући да не ствара нове речи као други префикси него обавља чисто граматичку функцију грађења суперлатива“ (Клајн, 2002: 215). Има појачано значење основног придјева, односно „особину основног придева узету у највишем степену“ (Стевановић, 1989: 430).

Сматра се веома плодним префиксом, са скоро неограниченим могућностима творбе, што показује и наша грађа. Спаја се само са обликом компаратива. Наравно, и ту постоје изузеци, како показују и наше изведенице, па *нај-* може доћи и у спојевима *најдоњи* и *најгорњи*, гдје други дио није компаратив.

а. Придјевска основа

*најбеднији*⁴, *најбјеснији*, *најбуднији*, *највернији*, *највеселији*, *највећи*, *највиши*, *најгаднији*, *најгладнији*, *најглупљи*, *најгорњи*, *најгрлатији*, *најгушћи*, *најдивнији*, *најдоњи*, *најдосаднији*, *најдоследнији*, *најдражи*, *најдрскији*, *најдубљи*, *најелементарнији*, *најефикаснији*, *најжешћи*, *најзабринутији*, *најзанимљивији*, *најзапањенији*, *најздравији*, *најистуренији*, *најјачи*, *најјеткији*, *најкрвавији*, *најкрупнији*, *најлепши*, *најличнији*, *најљудскији*, *најмањи*, *најmekши*, *најмирнији*, *најмлађи*, *најмршавији*, *најновији*, *најозбиљнији*, *најопаснији*, *најоштрији*, *најпааметнији*, *најпјанији*, *најплашљивији*, *најплићи*, *најповученији*, *најпогоднији*, *најпоучнији*, *најпоштенији*, *најпрегледнији*, *најпречи*, *најпривлачнији*, *најпрометнији*, *најпростији*, *најпуританскији*, *најразговорнији*, *најразличитији*, *најрањивији*, *најрођенији*, *најсавршенији*, *најсветији*, *најслободнији*, *најсмјелији*, *најснажнији*, *најспореднији*, *најсрећнији*, *најстарији*, *најстидљивији*, *најстрашљивији*, *најстрашнији*, *најстрмији*, *најсуровији*, *најтајнији*, *најтањи*, *најтврђи*, *најтјешњи*, *најтолерантнији*, *најтрагичнији*, *најтрајнији*, *најудаљенији*, *најуплашенији*, *најусамљенији*, *најхладнији*, *најхрабрији*, *најцрвенији*, *најцрњи*, *најчовечнији*, *најчуднији*, *најшири*.

3. Префикс *не-*

Ово је веома продуктиван префикс, што показују и придјеви пронађени у романима *Лелејска гора*, *Пролом* и *Песма*. Међу префиксима са негативном конотацијом, он има највише различитих значења (Оташевић, 1995: 88). Неки аутори чак сматрају да ово питање спада у филозофију и специјално у логику (Грицкат, 1961–1962: 115), односно да улази у домен екстралингвистичких фактора (Бошков, 1981: 63).

⁴ Будући да је њихово значење чисто суперлативно, ово су једини придјеви за које нисмо писали објашњење.

Како бисмо класификовали велику групу пронађених примјера, најприје је требало направити јасну разлику између придјева са овим префиксом насталих префиксалном и оних изведених префиксално-суфиксалном творбом, нарочито када су у питању веома продуктивни суфикси *-ан* и *-ив/-љив*, потом одредити различите нијансе у њиховом значењу. Приликом анализе водили смо се прије свега значењем које даје Речник Матице српске (није + ненегирани придјев), затим присуством односно постојањем ненегираниог придјева, јер ако афирмативни придјев не постоји не ради се о префиксалној већ префиксално-суфиксалној творби (нпр. *неуништив* = не + уништити + ив), и најпослије мишљењем лингвиста који су се бавили префиксалном творбом.

Што се другог напријед наведеног захтјева тиче, ауторке Стијовић (Стијовић, 1983: 125) и Грицкат (1961–1962) направиле су детаљну класификацију ових придјева, а на основу ових запажања приказаћемо подјелу на три типа, што наравно не искључује могућност њиховог преплитања:

1. Придјеви чисте негације (*незрео, нездрав*). То су у ствари онај што није зрео и онај што није здрав (Стевановић: 1986: 431). Имају буквално значење, то јест представљају одрицање особине основног придјева (исто).
 - а) Придјеви са значењем антонимичности, противстављања – Клајн их, позивајући се на рад Ирене Грицкат, назива термилошким антонимима и наводи примјере *инструменталан* и *неинструменталан*⁵ (2002, 216) – гдје овај префикс има скоро неограничену могућност, а највише се употребљава у стручним круговима. Према Оташевићу, они више казују шта нешто није него какво јесте (Оташевић, 1995–1996: 93). Можемо их сматрати и подврстом придјева чисте негације.
 - б) Придјеви са значењем супротности који нису прави антоними. Наиме, „сложенице са овим префиксом могу бити антонимичне само једном или неколиким значењем вишезначних речи. Тако, на пример, придев *незгодан* није антонимичан са придевом *згодан* у значењу 'допадљив, леп, наочит'“.
2. Придјеви који значе негативну нијансу особине: *немио*, који не само да није мио већ је мрзак.

⁵ Ирена Грицкат наводи двије групе ових ријечи, односно парова придјева. Први имају глагол у основи: *изљечив–неизљечив, пребродив–непребродив*. Њима се аналогично придружују и многи придјеви чији позитивни облици не значе остваривост или чак уопште не постоје. У другу групу спадају тзв. термилошки антоними који постоје у сваком језику – нпр. *равнокраки* и *неравнокраки* (Грицкат, 1961–1962: 119).

3. Придјевни код којих се предметком *не-* негира основни придјев и ублажава значење супротног придјева, тј. казује се средња мјера између основног и њему супротног придјева, као што је *невелик* (који није велик, омањи).

Са друге стране, Дана Бошков говори о контрарним и контрадикторно-координираним појмовима. Прве чине два појма (нпр. *бијели–црн*) подређена вишем појму (нпр. боје уопште) и представљају крајње тачке на спектру значења (*велик – невелик/немали – мали*). У другу групу спадају два координирани појма од којих један представља негацију специфичне ознаке другог (тако *негенијалан* може значити и просјечан и потпуно неталентован), при чему није ријеч о дихотомијском односу него о томе да је један члан на крају скале значења а други може заузимати било које мјесто на тој скали (Бошков, 1981: 65). Бошков овој групи додаје и трећи однос – комплементарности, за којег је карактеристично да потврђивање једне јединице имплицира поништавање друге (*ожењен/неожењен*), а скала значења представљена је само двама појмовима (неко је или жив или мртав) (исто).

а. Придјевска основа

неангажован ('који није ангажован'), *неважан* ('који није важан'), *невесео* ('тужан, жалостан'), *невешт/невјешт* ('који нема вештине'), *невиђен* ('који још није виђен, невероватан, чудан'), *невјеран* ('који није веран'), *невјероватан* ('који није вероватан'), *недалек* ('који није далеко'), *недетрминисан* (*који није детерминисан*), *недисциплинован* ('који не поштује одређене прописе, који није навикао на дисциплину'), *недопуштен* ('недозвољен, забрањен'), *недоследан* ('испрекидан, невезан'), *недостојан* ('који није достојан нечега'), *недоступан* ('до кога се не може доћи'), *недотеран* ('који није дотеран'), *неефикасан* (*који није ефикасан*), *нежив* ('мртав'), *независан* ('самосталан, слободан'), *незадовољан* ('који није задовољан'), *незаштићен* ('који нема заштиту'), *незваничан* ('који није званичан'), *незгодан* ('непријатан, неугодан'), *нездрав* ('ненормалан'), *неземаљски* ('који није овоземаљски'), *незнан* ('који није знан'), *неизвјестан* ('који није поуздан'), *неинтелигентан* (*који није интелигентан*), *неисказан* ('који није исказан'), *неискрен* ('који није искрен'), *неискусан* ('који нема искуства'), *неиспаван* ('који није испаван'), *неисписан* ('који није исписан'), *неиститан* ('који није испитан'), *неисправан* ('који није исправан'), *нејасан* ('који није јасан'), *некомпликован* (*који није компликован*), *некомпромитован* (*који није компромитован*), *некритичан* ('који није критичан'), *нелагодан* ('неугодан,

непријатан'), *нелеп* ('који није леп'), *нељубазан* ('који није љубазан'), *немио* ('мрзак'), *немилосрдан* ('који је без милосрђа'), *немогућ* ('који не може бити'), *неначет* ('који није начет'), *ненужан* (*који није нужан*), *необазрив* ('неопрезан'), *необичан* ('који није обичан'), *необјективан* (*који није објективан*), *неодговоран* ('који нема осећање одговорности'), *неодређен* ('који није одређен'), *неозбиљан* ('који није озбиљан'), *неокретан* ('који није окретан'), *неопран* ('који није опран'), *неострашћен* (*који није острашћен*), *неписмен* ('који не зна писати ни читати'), *неплав* (*који није плав*), *неплодан* ('који је без плода'), *непогодан* ('који није погодан'), *непознат* ('који није познат'), *непокоран* ('неукротив'), *непосредан* ('директан, израван'), *непотребан* ('који није потребан'), *непоштен* ('нечастан, покварен'), *неправичан* ('неправедан'), *непрецизан* (*који није прецизан*), *непријатан* ('који доноси немир'), *неприродан* ('ненормалан, необичан'), *непрозиран* ('који не пропушта светлост'), *непромишљен* ('пренагљен, брзоплет'), *нераван* ('који није раван'), *неразвијен* ('који није довољно развијен'), *неразговијетан* ('неразумљив, нејасан'), *нереалан* ('који се не заснива на реалним могућностима'), *нередован* ('који нема утврђеног реда'), *нерешен/неријешен* ('који није решен'), *несамосталан* ('који није способан да самостално ради'), *несвјестан* ('ненамеран, случајан'), *несвршен* ('који није свршен'), *несебичан* ('који не води рачуна само о себи'), *несентименталан* (*који није сентименталан*), *нескривен* ('који није скривен'), *несмио* ('који нема смелости'), *неспособан* ('који је без способности'), *неспреман* ('који није спреман за што'), *неспретан* ('који није спретан'), *неспутан* ('слободан'), *несрећен* ('који није срећен'), *несрећан* ('који је без среће'), *нестабилан* ('који не стоји чврсто'), *несталан* ('који нема сталности'), *неугледан* ('сићушан, неупадљив'), *неугодан* ('који није угодан'), *неуредан* ('који није уредан').

4. Префикс *о-*

Овај префикс није фреквантан, што показује и наша грађа. Може се парафразирати прилогом „прилично“ а „изражава ублажен степен особине“ (Клајн, 20012: 217). Комбинује се и са позитивом и са компаративом.

а. Придјевска основа

онизак ('прилично, доста низак').

5. Префикс *по-*

Скоро исто значење као префикс *о-* има префикс *по-*, који се не одликује учесталашћу. Такође се јавља и са позитивом и са компаративом придјева, а Рада Стијовић (1983: 113) наводи и неколико примјера са обликом суперлатива (*понајвиши*, *понајпрви*), наглашавајући да су ти облици најприје били стилско средство или средство за попуњавање броја слогова у десетерцу.

подебео ('подоста, прилично дебео'), *подужи* ('доста, прилично дужи'), *помлађи* ('доста млађи').

6. Префикс *пре-*

Префикс *пре-* представља „најтипичнији префикс за појачавање придевског значења“ (Стијовић, 1983: 102). Изведенице забиљежене у овом раду не показују његову нарочиту фреквентност иако Клајн сматра да се ради о најпродуктивнијем од свих придјевских префикса (2002: 219).

Значење изведеница са овим префиксом претежно је суперлативно, али је смисао појачавања различит, па се говори о неколико нијанси значења (Стијовић, 1983: 103):

1. Прекомјерни степен нечега као негативна одлика (*превелик*);
2. Појачавање негативног значења основног придјева (*прегломазан*);
3. Прекомјерност у позитивним особинама (*предобар*);
4. Апсолутна суперлативност, врло висок степен нечега (*прекрасан*).

Са друге стране, Клајн говори о два значења (2002: 219) – ексцесивно (кад означава претјераност) и елативно (кад означава појачаност). То показују и појашњења у

рјечнику, па се први могу парафразирати прилогом „сувише“ (*прегуст*), а други су претежно позитивни. Неки придјевни могу имати оба значења зависно од контекста (*претежак за ношење* – ексцесив и *претешке муке* – елатив).

а. Придјевска основа

предубок ('који је сувише, необично, претерано дубок'), *прегуст* ('сувише густ'), *презрео* ('превише зрео'), *прелеп* ('врло леп'), *премален* ('одвећ, врло мален'), *премлад* ('одвећ, сасвим млад'), *премршав* ('одвећ, сувише мршав'), *пренатрпан* (*сувише натрпан*), *пренежан* ('одвећ, сувише нежан'), *преосетљив* ('који је претерано осетљив'), *препрљав* ('много, одвећ прљав'), *преран* ('сувише ран'), *пресвет* ('врло, изнад свега свет')⁶, *преслан* ('претерано, сувише слан'), *пресрећан* ('необично сретан'), *престар* ('одвећ, необично стар'), *претврд* ('превише тврд'), *преузак* ('превише, сувише узак').

7. Префикс *про-*

Придјевни са овим префиксом „казују особину основног придева заступљену у најмањој мери“ (Стијовић, 1983: 115). Префикс је слабо продуктиван а најобичнији су управо примјери које смо пронашли у грађи.

а. Придјевска основа

просијед ('понешто сед'), *прохладан* ('прилично хладан').

2) СТРАНИ ПРЕФИКСИ

⁶ Придјев *пресвет* назива се куртоазном суперлативношћу што значи да се употребљава као стални епитет уз име божанства или предмете религиозног култа, односно као титула свјетовних и црквених достојанственика (Клајн, 2002: 220).

8. Префикс *a-*

Префикс *a-* је грчки префикс и „означава да нешто нема од онога што значи основна реч“ (РМС, 1990: 37). Долази обично уз ријечи страног поријекла, што показује и наша грађа. На примјер, *алогичан* значи потпуно одсуство логике а *нелогичан* значи у мањој мјери логичан, што имплицира да се ова два префикса не могу замијенити (Бошков, 1981: 66).

а. Придјевска основа

алогичан ('нелогичан'), *амузикалан* ('који нема смисла за музику'), *анационалан* ('који нема националног осећаја').

9. Префикс *анти-*

Овај префикс је иначе веома продуктиван (Клајн, 2002: 221), али је у нашем корпусу прилично незаступљен. У *Речнику Матице српске* (1990: 86) налазимо сљедеће објашњење: „предметак у сложеним речима који им даје значење супротно оном шта значи реч пред којом стоји: против-“, а Стевановић сматра да казују и особину „било кога што је настројен противнички према ономе што се означава речју у основи“ (1989: 426). Понекад се ови придјиви могу сврстати у префиксално-суфиксалне изведенице (нпр. *антитуберкулозни диспанзер* је диспанзер који дјелује против туберкулозе), али су изведенице које смо ми нашли чисти префиксали, будући да се могу дефинисати као супротности ријечи у основи.

а. Придјевска основа

антидржавни (*који је против државе*), *антикомунистички* (*који се противи комунизму*), *антимилитаристички* (*који се противи милитаризму*), *антиокупаторски* (*који се противи окупацији*).

IV. СУФИКСАЛНА ТВОРБА

1) ОПИСНИ ПРИДЈЕВИ

1. Суфикс *-ав*

Суфикс *-ав* је „жив и врло продуктиван“ (Бабић, 1962: 202), образује сложене описне придјеве и има значење „типичне особине, у придевима који се најчешће користе за људска бића“ (Клајн, 2003: 253), то јест њиме се изводе „придевски деривати којима се квалификује особа на основу неке специфичне особине“ (Савић Грујић, 2016: 51). Ове изведенице граде се од именичких, глаголских, замјеничких и придјевских основа, а постоји и много немотивисаних придјева са овим суфиксом (сто, 254).

Изведенице код којих суфикс долази на именичку основу означавају неку видљиву појаву на тијелу – *грбав*, болест – *губав*, карактерну или апстрактну особину – *језичав*, или састав неживих појмова – *слузав* (Клајн 2003: 254). Рјечник их биљежи у значењу 'који има' + именица, или 'пун' + именица. У неким приликама није сасвим могуће направити семантичку разлику између понеких деривата са суфиксом *-ав* – „начелно, можемо разликовати неколико значењских типова (...) Тако, рецимо, придеви *богињав/бођињав* и *шугав* означавају особе које имају неку видљиву појаву на телу као последицу болести; придевом *бубуљичав* квалификује се особа „која има оно што значи мотивна реч“, али и особа „која има много онога што значи мотивна реч“, односно истовремено значи и опскрбљеност и обиље“ (Савић Грујић, 2016: 51). Када је у питању глаголска основа, малобројнији придјевии њоме изведени означавају да „људско биће врши радњу означену глаголом“ (Клајн, 2003: 254) – *шенав*, *буљав*, а могу се односити и на глас или звук – *дахтав*, *пискав*, као и на жива или нежива бића – *клизав*, *треперав*. Граде се претежно од глагола несвршеног вида.

Понекад је јако тешко одредити да ли је придјев настао од именичке или глаголске основе, као на примјер *куштрав*, придјев који наводи и Бабић (1962). Он сматра да су придјевии *коврчав* и *куштрав* настали од *коврца* и данас архаичног *куштра*, али их у свијести повезујемо са глаголима *куштрати*, *коврцати*. Карактеристичан је и придјев *чупав*, чије је значење 'неочешљан, разбарушен', али Стевановић (1989: 550) га изводи из *онај кога су чупали или је као да су га чупали*, наводећи да се придјевии настали додавањем суфикса на глаголску основу не морају увијек односити на вршиоца

радње или носиоца стања, него се њима може означити и особина објекта на коме је вршена радња (исто). Водећи се тиме, навешћемо и придјев *глођав* ('кошчат, мршав'), будући да сматрамо да се и његово значење може посредно навести као *који изгледа као да га је нешто глодало*.

Придјеви изведени од других придјева обично означавају оно што и основни придјев – *тупав*, а Бабић (1962: 210) сматра да у већини случајева „означају негативно својство“. Понекад ти придјеви означавају умањену особину, нарочито када су у питању сложени суфикси – *голишав*, *хладњикав*. Стевановић у ову групу убраја и *ћосав* и *ћорав*, који имају придјев турског поријекла у основи (1989: 550) и чија мотивација није толико видљива. Већ смо назначили да постоје и неки немотивисани придјеви које смо сврстали у посебну групу.

Што се тиче сложених суфикса, за сваки смо пронашли по неколико придјева које смо потврдили код Клајна, међутим, пронашли смо и придјев са наставком *-угав*, који нисмо потврдили у *Речнику Матице српске: бјелугав*⁷. Ова изведеница на први поглед је слична придјеву *прљугав*, али је посљедњи означен као онај 'који се састоји од прљуге' (тип тла који се састоји од иловаче и пијеска), те смо га сврстали у придјеве настале од именица, тако да нам као једини придјев сложеног суфикса *-угав* остаје управо *бјелугав*. Такође, у два случаја наведени су придјеви настали од деминутива – *магличав*, за којег смо потврду пронашли и у доступној литератури и *искричав*, за који смо претпоставили да је настао на исти начин. Изведенице са сложеним суфиксима најчешће имају деминутивно значење.

Када су у питању гласовне промјене, забиљежили смо често јотовање завршног гласа *н* или *л* као у ријечима *брашњав*, *прашњав*, *рањав*, *вижљав* или јотовање средишњег *-н* у изведеницама са сложеним суфиксима – између суфикса и основе – као у примјерима *хладњикав*, *дебљикав* и *водњикав*, затим прелазак *ц* у *ч* у ријечима *бубуљичав*, *варничав*, *грозничав*, *жутичав*, *магличав*, *ситничав*, *сушичав*, *хрскавичав*, *горчикав*.

а. Именичка основа

бодљикав ('који има бодље, бодљике'), *брашњав* ('посут, умрљан брашном'), *бубуљичав* ('који има бубуљице'), *буђав* ('који има буђи, плеснав'), *варничав* ('који просипа

⁷ Занимљиво је да у РМС постоји ријеч *белуга* која се односи на бијелу свињу (1990: 175).

варнице'), *вижљав* ('витак, гибак, обесно живахан (као вижла)'), *вијугав* ('који има вијуга'), *гарав* ('упрљан од гара), *грбав* ('који има грбу'), *грозничав* ('који има грозницу, болестан од грознице'), *губав*⁸ ('који је оболео од губе'), *гугутав* ('који је пун гугута), *длакав* ('који је пун длака'), *дроњав* ('који је у дроњама'), *жвалав* ('који има жвале'), *жилав* ('пун жила'), *жутичав* ('болестан од жутице'), *земљав* ('упрљан, умазан земљом'), *језичав* ('који има дуг језик'), *ковриав* ('који има коврче'), *коштуњав* ('који има као плод коштицу'), *крстав* ('који има крaste на кожи'), *крвав* ('који је обливен крвљу'), *крмељав* ('пун крмеља'), *куштрав* ('коме је коса, длака, разбарушена, коврцава, кудрава'), *магличав* ('сличан магли, који је као од магле'⁹), *маљав* ('који има маље'), *мишићав* ('који има јаке, развијене мишиће'), *муљав* ('пун муља, блатњав'), *пегав* ('који има пеге, који је присут пегаме'), *прљугав* ('који се састоји од прљуге'), *пршићав* ('који је присут пршћем'), *рањав* ('који је пун рана'), *рђав* ('обложен, обухваћен, прекривен рђом, зарђао'), *руњав* ('обрастао руњом, длакама'), *ситничав* ('који сувише обраћа пажњу на ситнице'), *слузав* ('који садржи слуз или је покривен њоме'), *сушичав* ('који болује од сушице, туберкулозе'), *траљав* ('дроњав, исцепан, неуредан'), *ћелав* ('који има ћелу'), *хрскавичав* ('који је од хрскавице, који садржи хрскавице'), *чађав* ('који има пуно чађи на себи'), *чворав* ('који има чворове, квргов'), *чворугав* ('пун чворуга'), *шугав* ('који болује од шуге'), *шупљикав* ('пун шупљика').

б. Глаголска основа

батргав ('који се батрга'), *блистав* ('који блиста'), *бљештав* ('који јако сија, засењује, који одсјајује'), *буљав* ('који има избуљене очи'), *глођав* ('кошчат, мршав', *као да га је нешто глодало*), *гњетав* ('слабо печен, непечен'), *голицав* ('који голица, што голица'), *грцав* ('који грца'), *гунђав* ('који гунђа'), *дахтав* ('који дахће'), *дрхтав* ('који дршће, подрхтава, који се тресе'), *зузукав* ('који зузуче'), *јецав* ('који тешко говори, који у говору запиње језиком, који муца'), *каљав* ('који је пун блата, умазан блатом, нечист, прљав'), *капав* ('који капље, с којег капље'), *клецав* ('који клеца'), *клизав* ('који као да непрестано у неком правцу клизи, жив, покретљив'), *климав* ('који се клима, љуља'), *кржљав* ('који је у расту заостао, који се није потпуно развио), *кривудава* ('који кривуда'), *крклељав* ('који крклеља, крклељав'), *лелујав* ('који се лелуја'), *лепршав* ('који лепрша, лелујав'), *мањкав* ('коме нешто недостаје'), *мигољав* ('који се мигује'), *мирисав* ('који

⁸ Придјеви као *губав*, *шугав* и *грозничав* могу значити и болест, али су чешћи у пренесеном него у дословном значењу (Клајн, 2003: 254).

⁹ Клајн (2003: 255) сматра да је придјев *магличав* настао од именског деминутива маглица.

пријатно мирише'), *мумлав* ('сличан мумљању, који има особине мумљања'), *муцав* ('који муца'), *пецав* ('који пецка, уједа, боцка'), *пинав* ('који захтева много пажње, напрезања, стрпљивости'), *тискав* ('врло висок, танак, крештав (о гласу, звуку)'), *пјенушав* ('који се пенуша'), *праскав* ('који се распрскава'), *прљав* ('који на себи има мрља, нечист, упрљан'), *ржав* ('који често рже'), *свјетлуцав* ('који (се) светлуца'), *сипкав* ('који се лако мрви, расипа'), *скакутав* ('који ходајући поскакује, прави брзе, ситне кораке'), *таласав* ('усталасан'), *треперав* ('који трепери'), *тршав* ('који трши, разбарушен'), *цвокотав* ('који цвокоће'), *цвркутав* ('који много цвркуће'), *чупав* (Стевановић (према Клајн 2003: 254)), *онај кога су чупали или као да су га чупали*), *шепав* ('који шепа'), *шкргутав* ('који шкргуће, шкрипи'), *штрецав* ('који штреца'), *шуштав* ('који шушти').

в. Придјевска основа

*блатњав*¹⁰ ('у коме има блата, пун блата'), *глупав* ('који је умно ограничен'), *прашњав* ('који је пун прашине'), *тупав* ('туп'), *ћорав* ('који не види на једно око, који слабо види'), *ћосав*¹¹ ('којему не расту бркови и брада; који је без длака').

г. Немотивисани придјиви

бангав ('који храма'), *блесав* ('глуп, недотупаван'), *бљутав* ('који је без пријатног укуса, безукусан')¹², *гргурав* ('кудрав, коврцав'), *жгољав* ('мршав, слабичак'), *клемпав* ('који виси, који се млитаво спушта надолу'), *лабав*¹³ ('незатегнут, опуштен'), *лукав*¹⁴ ('препреден'), *љигав* ('који клизи кад се ухвати рукама'), *млохав*¹⁵ ('отромбољен, опуштен'), *мршав* ('слаб, сув'), *мусав* ('прљав, нечист'), *пиргав* ('рошав, рохав'), *рошав* ('оспичав, козичав'), *рутав*¹⁶ ('длакав, руњав'), *туњав* ('сметен, сплетен'), *трапав* ('који неспретно, тремо хода'), *ћелав*¹⁷ ('који има ћелу, који је без косе'), *хранав* ('који има

¹⁰ *Брашњав* и *прашњав* су од придјева *блатни* и *прашни* (Клајн, 2003: 254).

¹¹ Док Клајн, цитирајући Скока, придјеве као што су *ћорав* и *ћосав* наводи као оне који су турског поријекла и чији се први дио ријетко користи или се користи као непромјењив, Стевановић биљежи ове придјеве настале додавањем суфикса на придјевску основу придјева *ћор* и *ћос*.

¹² Према Скоку (1971: 175), придјев *бљутав* настао је од *бљувати*, проширењем основе.

¹³ Придјев је ономотопејског поријекла (исто).

¹⁴ Придјев је старословенског поријекла.

¹⁵ Клајн (2003: 255) наводи ове придјеве као немотивисане и истиче да они и други слични њима имају негативну конотацију.

¹⁶ Придјев је настао од *рута* – чврста длака, руња, кудра (Скок, 1971: 176).

¹⁷ Води поријекло из турског језика (исто).

испупчења и удубљена, нераван'), *читава*¹⁸ ('сав, цео, целокупан'), *шантава*¹⁹ ('хром, чопава, шепав'), *шашав* ('луд, луцкаст'), *шкорав* ('смрежуран, наборан').

д. Сложени суфикси

-икав/-јикав:

горчикав ('дем. од горак, нагорак'), *дебљикав* (*помало дебео*)²⁰, *хладњикав* ('помало хладан, прохладан');

-њикав:

водњикав ('који има у себи сувише воде, пун воде');

-ичав:

зеленичав ('зеленкаст, незрео'), *искричав*²¹ ('који се искри, који светлуца'), *сумњичав* ('који је склон сумњичењу');

-уњав:

бледуњав ('који је помало блед'), *мршуњав* ('дем. према мршав'), *слабуњав* ('који је физички слабо развијен'), *сладуњав* ('слаткаст, отужно слadak');

-угав:

бјелугав (*помало бијел*)²²;

-ушав/-ишав²³:

голишав (= голушав, 'који је го, наг или скоро го');

-оњав²⁴/-ењав:

сувоњав ('помалосув, танушан, мршав'), *сувењав* ('који је скоро увенуо, полуувенуо');

¹⁸ Бабић (1962: 210) га изводи из старијега *чит* (чио).

¹⁹ По Скоку (1971: 381), води поријекло из мађарског језика.

²⁰ Иако се овај придев не налази у РМС, он одговара придевима са суфиксом *-икав*: изазива јотовање, значење можемо тумачити као *помало дебео* и има деминутивно значење.

²¹ Ако је придев *магличав* настао од деминутива *маглица*, онда бисмо оправдано могли претпоставити да је и придев *искричав* настао од именице *искрица*.

²² Наставак *-угав* не спомињу ни Клајн ни Бабић ни Стевановић, а ријеч *бјелугав* нисмо пронашли ни у РМС.

²³ Суфикс *-ишав* долази само у једној ријечи – *голишав* (Клајн, 2003: 253).

²⁴ Суфикс *-оњав* долази само у једној ријечи – *сувоњав/сухоњав* (Клајн, 2003: 253).

-љав:

миришљав ('мирисан, мирисав')²⁵.

2. Суфикс *-ак*

Суфикс *-ак* је мање продуктиван од претходног, нема „другог значења осим опште придевског“ (Клајн, 2003: 256) и то је један од разлога зашто нема компарацију (исто). Други лингвисти сматрају да и он посједује неке особености – поред тога што учествује у уобличавању придјева, „*-(а)к* има и семантичку особеност (...) а то је значење не сасвим објективних особина, већ субјективно доживљених. То су особине о чијем се постојању или степену изражености може дискутовати. Неко може неке бити *гибак*, *крхак*, *љубак*, *сладак*, а другоме не мора. Поред тога, ови придеви у свом значењу имају и сему која се односи на обиље, опскрбљеност“ (Драгићевић, 2001: 124).

Рајна Драгићевић (2001: 123), наводећи да је приличан проблем установити који од придјева са суфиксом *-ак* спадају у просте, који у секундарно просте²⁶, а који у изведене, сматра да су изведени придјевци са именичком основом и два која смо пронашли у нашој грађи – *бритак* настао из прасловенског *брид* и *једак* који у основи има „прасловенску именицу *јед*, која је по пореклу једнака именици *јад*“ (Исто). Такође, ови деривати обично се јављају у одређеном виду, а понеки (*јарки*, *жарки*), уопште немају неодређеног вида (Клајн, 2003: 256).

Изведенице настале од глаголске основе имају значење „могућне глаголске радње“ при чему Клајн (2003: 257) наводи *клизак* и *читак* – по коме се може клизати, који се може читати, али се и за ове деривате може установити да могу значити субјективно доживљене особине (*сладак*, *гибак*). Што се тиче придјева, пронашли смо само један примјер (*близак*), највјероватније мотивисан придјевом *близ*, а исти је случај и са дериватима од бројева – пронађена је само једна изведеница мотивисана бројем *један*. Сложени суфикс *-ачак* углавном се назива деминутивним (*слабачак*), али је у придјеву *дугачак* изгубио и деминутивност и афективност (Клајн, 2003: 257). Немотивисани придјевци прасловенског су поријекла.

²⁵ Суфикс *-љав* долази само у једној ријечи – *миришљав* (Клајн, 2003: 253). Његов парњак *мирисав* настао је додавањем суфикса *-ав* на глаголску основу.

²⁶ То су придјевци који се налазе између простих ријечи и деривата. У синхронијском смислу јако је тешко наћи мотивну ријеч којом су изведени, а чине се као просте ријечи без обзира на дводијелну структуру.

Гласовне промјене нису карактеристичне за суфиксалну творбу овог типа, пронашли смо два усамљена примјера – једначење сугласника по звучности (*бритак*)²⁷ и губљење самогласника (*једнак*).

а. Именичка основа

бритак ('оштар, резак')²⁸, *једак* ('који изједа, разједа, разгриза'), *фришак* ('свеж, нов, скорашњи')²⁹.

б. Глаголска основа

витак ('танак, гибак, савитљив'), *гибак* ('који се лако савија, савитљив'), *ладак* ('који нема храпавости и неравнина, изгладан'), *звонки* ('који јасно, звучно одјекује'), *крепак* ('физички јак, чио, чврст'), *кротак* ('у кога нема злобе, добродушан'), *крхак* ('који се лако може разбити'), *љубак* ('дражестан, пријатан'), *резак* ('који пара, сече слух, продоран, оштар'), *ладак* ('који ма укус меда, шећера')³⁰, *тежак* ('који има велику тежину').

в. Придјиви

близак ('који је на малој удаљености, размаку')³¹.

г. Бројеви

једнак ('који се ни по чему не разликује од другог').

д. Сложени суфикси

-ачак:

дугачак (=дуг, 'који има размак од једног краја до другог'), *слабачки* (*који је слаб, дем. од слаб*).

д. Немотивисани придјиви

²⁷ Нормирано је *бридак* (Правопис, 2014: 35).

²⁸ Клајн (2003: 257) сматра да се ови придјиви (*бридак*, *бритак*) „вероватно у свести данашњих говорника пре везују за глагол *брити* = *бријати* (уп. *бритва*), него за именицу *брид*, од које су по Скоку настали“.

²⁹ Од њемачког *frisch*, могао је настати и под утицајем италијанског *fresco*.

³⁰ Клајн сматра да придјиви *ладак*, *ладак*, *крепак* и *тежак* нису настали од глагола већ да је у питању обрнути процес – да су глаголи настали од придјева (2003: 257).

³¹ У *Речнику Матице српске* забиљежен је придјев *близ* 'близак', тако да ову изведеницу можемо сматрати мотивисаном придјевом. Такође, изведеница је могла настати и од прилога *близу*, али није забиљежен настајак изведеница са суфиксом *-ак* од прилога, тако да је боље сврстати је у прву групу.

*дрзак*³² ('безобзиран, неуљудан, безобразан'), *кратак*³³ ('невелик, мален по дужини'), *плитак*³⁴ ('који је мале висине, малога газа'), *риједак*³⁵ ('провидан, прозиран, слаб'), *танак*³⁶ ('који је мале дебљине, који се јавља у плитком слоју').

3. Суфикс *-ан/-ни*

Овај суфикс је „најфреквентнији од свих придевских суфикса“ (Клајн, 2003: 257), међутим, како истиче Бабић (1991: 414), није продуктиван од свих основа подједнако. Гради се од именица, глагола, придјева, прилога и бројева, а њиме се изводе описни и односни придјеви. Веома је заступљен и када су у питању стране основе, али и страни суфикси.

Највећа дилема која се тиче овог придјевског суфикса свакако је однос између *-ан* и *-ни*. Граматичари их посматрају заједно³⁷, како смо и ми поступили у овом раду, иако сматрају да „пажљивија семантичка анализа сведочи да су, синхронијски посматрано, у питању два разна суфикса (...) [али] по пореклу ипак представљају исти суфикс. Разлика међу њима најприје је та да први означава неодређени, а други одређени придјевски вид. Већина придјева имају оба вида, али постоје и они који имају само одређени вид (*робни*). Затим, Бабић (1991: 416–417) наводи да придјеви са наставком *-ан* творе описне придјеве, а придјеви са наставком *-ни* образују односне придјеве, први имају оба вида и двије деклинације, компарацију, а други само један вид. Са друге стране, Клајн (2003: 258–259) закључује да их је јако тешко разликовати јер „с једне стране, граница између описних и односних придева је релативна и често зависи од неизвесних, нејасних и слабо документованих значења. (...) Са друге стране, опозиција одређеног и неодређеног вида, у писаном језику, постоји само у номинативу мушког рода једнине.“ (исто). Негдје се разлике између одређеног и неодређеног вида испољавају и у значењу – *културан* човјек и *културни* аташе, али је понекад јако тешко установити да ли придјев има оба вида (исто).

³² Прасловенски и свесловенски придјев **dygzь* са наставком *-ак* (Скок, 1971: 446).

³³ Прасловенски и свесловенски придјев **korъkъ* (Скок, 1971: 182).

³⁴ Прасловенски и свесловенски придјев **plytkъ* (Скок, 1971: 685).

³⁵ Прасловенски и свесловенски придјев **redъkъ* (Скок, 1971: 140).

³⁶ Прасловенски и свесловенски придјев **тъpъkъ* (Скок, 1971: 442).

³⁷ Бабић их, рецимо, одваја (1962: 107–172).

Значење ових деривата разнолико је, па „придевске изведенице мотивисане именицама означавају разнолике односе према њима условљене управо семантичком вредношћу именичких лексема“ (Савић Грујић, 2016: 55) – значе обиље (*сочан*), састав (*бакрен*), могу се односити на дијелове тијела (*вратни*), мјесто (*кућни*), вријеме (*ноћни*), припадност (*стројни*, *ратни*), при чему су односни придјевии углавном везани за суфикс *-ни*, а неки од њих имају и више значења као *сњежан* 'који је од снега', 'који је покривен снегом' или 'који је бео као снег' (Клајн, 2003: 262). И код ових је изведеница понекад тешко утврдити да ли су мотивисане именицом или глаголом (*стидан*: стид или стидјети се, *звучан*: звук или звучати). Придјевии настали додавањем суфикса на глаголску основу означавају оно што значи глагол у основи (Бабић, 1962: 118), а имају агентивно (*бујан* 'који буја') или пасивно значење (*наслѣдан* 'који се наслеђује') (Клајн, 2003: 265). Са друге стране, придјевии изведени од придјева са домаћом основом малобројни су и не показују посебности ни у морфолошком ни у семантичком смислу јер међу њима нема разлике (исто, 121). Рајна Драгићевић сматра да су разлози сљедећи – прво, језичка економичност која се противи грађењу придјева од придјева, осим ако се не трансформише значење, и друго, овај формант нема сопствено значење већ оно зависи од значења које му даје основа (2001: 72). Бабић је пронашао четрдесетак придјева изведених од прилога, док су они настали од приједлога малобројнији, а ми смо пронашли и једну изведеницу мотивисану бројем *један* (*једини*).

Занимљиво је да је овај суфикс продуктиван и разноврстан и када су у питању стране основе и страни суфикси, па се изведенице творе од именица и придјева страног поријекла (*моралан*, *паничан*) – из латинског, грчког, њемачког, француског. Бројни су и страни суфикси: *-алан*, *-ијалан*, *-уалан*, *-уелан*, *-ионалан*, *-антан*, *-аран*, *-ентан*, *-иван*, *-ативан*, *-озан*, *-иозан*, *-уозан*, *-ичан*, *-атичан*, *-истичан*. Суфикс *-ан* не само да се додаје страним основама него је неопходан „да би се придев могао употребити у нашем језику“ (Клајн, 2003: 264). Постоји и много немотивисаних деривата са овим суфиксом, а њих смо сврстали у посебну групу. Они су често страног поријекла.

С обзиром на то да се ради о најпродуктивнијем суфиксу, многобројне су и гласовне промјене које прате творбу ових изведеница. Најчешћа је промјена *к* у *ч*: *облачан*, *одлучан*, потом *г* у *ж*: *разложан*, *опсежан*, *х* у *ш*: *ваздушан*, *смијешан*, *ц* у *ч*: *вилични*, *живчан*. Пронашли смо и понеки придјев са промјеном *л* у *о*: *стони*, *чеони* и губљењем сугласника: *драгосан*, *позоришни*.

а. Именичка основа

абecedни ('који је начињен по абeцеди'), *азбучни* ('који је састављен по азбуци'), *акустичан* ('који се односи на акустику'), *асфалтни* ('који се односи на асфалт), *бакарни* ('који је од бакра'), *бакрен* ('који је од бакра'), *баксузан* ('који доноси несрећу'), *барни* (*који се односи на бар*), *барутни* ('који се односи на барут'), *бесан* ('болестан од беснила, луд'), *биједан* ('јадан, тужан, несретан'), *бисеран* ('који се односи на бисер'), *блатан* ('у коме има блата'), *блудан* ('који врши блуд'), *бојни* ('који се односи на бој'), *болан* ('потресен болом; који изазива бол'), *болестан* ('који пати од неке болести'), *бочни* ('који се с бока, са стране'), *бригадни* ('који се односи на бригаду'), *брижан* = забринут ('који има бригу, испуњен бригом'), *бројан* ('велик по броју'), *бронзан* ('који се односи на бронзу'), *буран* ('узбуркан', 'плаховит'), *бутни* ('који се односи на бут'), *бучан* ('који прави буку'), *ваздушни* ('који се односи на ваздух'), *вилични* ('који се односи на вилицу'), *вјеран* ('пун верности, поуздан'), *вјечан* ('бескрајан по времену'), *влажан* ('који има у себи влаге'), *војни* ('који се односи на војну, на рат'), *вољан* ('који чини од своје воље, добровољан'), *воштан* ('који је од воска'), *вратни* ('који се односи на врата'), *врлетан* ('пун врлети'), *гадан* ('који изазива гађење'), *гвозден* ('који је искован од гвожђа'), *главни* ('најбитнији, основни'), *гладан* ('који осећа глад'), *гласан* ('који се добро чује, чујан')³⁸, *гњеван* ('који је пун гнева'), *гранитни* ('који се односи на гранит'), *грешан* ('који чини или је учинио грех'), *гробни* ('који се односи на гроб'), *грозан* ('страшан, језовит, претеран'), *громадан* ('који се односи на громаду'), *грудни* ('који се односи на груди'), *групни* ('који се односи на групу'), *дашчан* ('који је од дасака'), *дворишан* ('који припада дворишту'), *деталјан* ('опширан, исцрпан, потпун'), *дефанзиван* ('који се односи на дефанзиву'), *дефектан* ('који има какав дефект'), *дивљачан* ('који је као дивљак'), *динамитан* (*који је у вези се динамитом, експлозиван*), *дисциплинован* (*којег одликује дисциплина*), *дневни* ('који се односи на дан'), *досадан* ('који је пун досаде'), *драгосан* ('пун драгости'), *дрвен* ('који је начињен од дрвета'), *државни* ('који се односи на државу'), *друштвени* ('који се односи на друштво'), *дужан* ('који има дужност', 'који има дуга'), *електрични* ('који се односи на електрицитет'), *епистоларан* ('који је у облику епистоле, писма'), *жалостан* ('који осећа жалост'), *жедан* ('који осећа жеђ'), *жељан* ('који осећа жељу'), *животан* ('који је пун живота'), *живчан* ('који се тиче живаца'), *жучни* ('који се односи на жуч'), *забораван* ('који лако заборавља'), *завичајни*

³⁸ Бабић (1962: 110) за значење овог придејва наводи 'у којег је јак глас' док у *Речнику Матице српске* од четири значења ниједно не наводи значење *глас*.

('који се односи на завичај'), *загонетан* ('који има својство загонетке'), *задружан* ('који припада бројној задрузи'), *ззоран* ('који изазива ззор'), *заносан* ('који је пун заноса'), *западни* ('који се односи на запад'), *заповедни* ('који има карактер заповедања'), *заразан* ('који изазива заразу'), *заслужан* ('који има заслуге'), *захвалан* ('који је пун захвалности'), *звездан* ('сличан звездама'), *звучан* ('који се односи на звук'), *згодан* ('који је добро прилагођен, који добро одговара приликама, потребама'), *земљан* ('начињен од земље'), *земљишни* ('који се односи на земљиште'), *земни* = земаљски³⁹ ('који се односи на земљу'), *зидни* ('који се односи на зид'), *златан* ('који је начињен од злата'), *злoбан* ('који је испуњен злoбом'), *значајан* ('који је од значаја'), *знојан* ('обливен знојем'), *зрачан* ('обасјан зрацима, осветљен'), *зубни* ('који се односи на зубе'), *ивични* ('који је на ивици чега'), *идеалан* ('који одговара појму идеала'), *идејни* ('који се односи на идеје'), *излазни* ('који се односи на излаз'), *изражајан* ('који се односи на изражај или изражавање'), *имовни* = имовински ('који се односи на имовину'), *искусан* ('који има доста искуства'), *источни* ('који се односи на исток'), *истражни* ('који се односи на истрагу'), *јаван* ('нескривен, познат'), *јадан* ('који је пун јада'), *јечмен* ('који се односи на јечам'), *јужни* ('који се односи на југ'), *јуначан* ('који ради или поступа као јунак'), *јуришни* ('који се односи на јуриш'), *казнени* ('који се односи на казну'), *карактерни* ('који има карактер'), *карлични* ('који се односи на карлицу'), *кашни* (*који је као каша, који је од каше*), *кварцини* ('који је од кварца'), *квасан* ('који се прави с квасом'), *киван* ('љутит, срдит'), *китни* ('на којему је много кита, гранчица'), *кишни* ('у коме има кише'), *класни* ('који је својствен друштвеној класи и њеној идеологији'), *кобан* ('који предвиђа несрећу, зло'), *кожан* ('који се односи на кожу уопште'), *колективан* ('који се односи на колектив'), *командни* ('који има команду или власт'), *комфоран* ('који је с комфором, удобан'), *коначан* ('који има конач, крај'), *конопљан* ('који се односи на конопљу'), *конспиративан* ('који се односи на конспирацију'), *константан* ('сталан, непромењив, постојан'), *контролни* ('који се односи на контролу'), *координатни* ('који се односи на координате'), *користан* ('који доноси корист'), *красан* ('угодан, пријатан на поглед'), *крвни* ('који се односи на крв'), *кречан* ('који је као креч'), *кривични* ('који крши правду, неправедан', 'који је у вези са делима против човека или имовине'), *криминалан* ('који се односи на криминал'), *кристалан* ('који се односи на кристал'), *кровни* ('који се односи на кров'), *кружни* ('који припада кругу'), *кубни* ('који се односи на куб'), *куглични* ('који се односи на куглице'), *кукурузни* ('који се односи на кукуруз'), *културан* ('који се

³⁹ Скраћена основа, као у придјеву *имовни* (имовина).

односи на културу'), *куражан* ('који има куражи'), *кућни* ('који се односи на кућу'), *лажан* ('заснован на лажи'), *ланен* ('који је од лана'), *лични* ('који се односи на појединца'), *лојан* ('који је начињен од лоја'), *луксузан* ('који представља луксуз, раскошан'), *лучни* ('који се односи на лук'), *љубаван* ('који се односи на љубав'), *љубоморан* ('који осећа љубомору'), *ментолни* (*који се односи на ментол*), *месечни* (*који се односи на месец*), *месни* ('који се односи на одређено место'), *металан* ('који је од метала'), *минерални* ('који се односи на минерал'), *миран* ('који не нарушава мир'), *мирисан* ('који испушта из себе мирис'), *мисаони* ('који се односи на мисао'), *млечан/млијечни* ('који се односи на млеко'), *модни* ('који се односи на моду'), *моралан* ('који се односи на морал'), *моћан* ('који има велик утицај, власт, моћ'), *мочваран* ('влажан, пун влаге'), *мргодан* ('намрштен, намргођен'), *мучан* ('који задаје муку'), *наказан* ('који је унакажен, нагрђен, веома ружан'), *напоран* ('који изискује велике напоре'), *народни* ('који се односи на народ'), *наследан* ('који се односи на имовинско наслеђе'), *недељни/недјељни* ('који се односи на недељу'), *нежан* ('благ, мек, усрдан'), *нервни* ('који се односи на нерве'), *нервозан* ('који се нервира, који је слабих живаца'), *новчани* ('који се односи на новац'), *ножни* ('који се односи на ноге'), *ноћни* ('који се односи на ноћ'), *нужан* = *нуждан* ('без којег се не може', 'који је у нужди'), *обавезан* ('који има неку обавезу'), *обавештајни* ('који даје обавештења'), *обзиран* ('који има обзира'), *обијестан* ('пун неукротивне снаге, бујности, необуздан'), *обиман* ('који има велик обим'), *облачан* ('који је пун облака'), *обртан* ('који се односи на обрт'), *овалан* ('који је у облику јајета, јајаст'), *одговоран* ('који сноси одговорност'), *одлучан* ('чврст у одлука, непоколебљив'), *одсјечан* ('који се односи на одсек', 'оштар, одлучан'), *одскочни* ('који служи за одскок'), *оквиран* ('који спада у оквир'), *оклопни* ('који има оклоп'), *околни* ('који се односи на околину'), *олован* ('који је од олова'), *опрезан* ('који пажљиво настоји да избегне опасност'), *опсежан* ('који има велики опсег'), *оријентисан* (*који има утврђену оријентацију*), *оружан* ('снабдевен оружјем'), *осећајан* ('који се односи на осећаје'), *основни* ('који чини основу чега, главни'), *отрован* ('који садржи отров'), *офанзиван* ('који се односи на офанзиву'), *очајан* ('обузет очајем'), *очни* ('који се односи на очи'), *пазаран* ('који се односи на пазар'), *пакостан* ('који има пакости у себи'), *паметан* ('који изражава памет'), *памучни* ('који је од памука'), *папирни* ('који је начињен од папира'), *парадни* ('који је одређен за параду'), *паран* ('који припада пару'), *параноидни* ('који болује од параноје'), *пастелан* ('који је насликан пастелом'), *патролни* ('који се односи на патроле'), *петни* ('који се односи на пете'), *пијачни* ('који се односи на пијацу'), *пјешчани* ('који је од песка'), *плачан* ('који припада плачу'),

плексан ('који је од плеха'), *плишан* ('који је од плиша'), *плодан* ('који је такве врсте да доноси огроман плод'), *плућни* ('који се односи на плућа'), *површан* ('који има место на површини'), *погодан* ('који одговара чему, подесан, згодан'), *погребан* ('који се односи на погреб'), *погубан* ('који доноси погубу, смртност'), *подневни* ('који се односи на подне'), *пожудан* ('који испољава страст, пожуду'), *позоришни* ('који се односи на позориште'), *покојни* ('који је умро, умрли, мртав'), *половичан* ('непотпун, полован')⁴⁰, *помоћни* ('који служи за указивање помоћи'), *поносан* ('који је испуњен осећајем поноса'), *поподневни* ('који се односи на поподне'), *породичан* ('који се односи на породицу'), *порочан* ('који је склон пороку'), *посан/постан*⁴¹ ('који се односи на пост'), *пословичан* ('који је ушао у пословице'), *постан* ('који се односи на пост'), *потенцијалан* ('који је могућ, који постоји у потенцији'), *потребан* ('такав без којег је тешко, нужан'), *потресан* ('који се односи на потрес'), *праведан* ('који је основан на правди'), *правиан* ('који се оснива на правилима'), *правичан* ('који је у складу са правдом')⁴², *прелазан* ('који је одређен за прелаз'), *привидан* ('који се причињава, који није стваран'), *пригодан* ('који је у вези са каквом пригодом'), *пријекоран* ('који је пун прекора'), *припреман* ('који се односи на припрему'), *природни* ('који се односи на природу'), *присилан* ('који се збива под присилом, принудом'), *пркосан* ('који је пун пркоса'), *просвјетни* ('који се односи на просвету'), *просечан* ('који није испод других, обичан'), *простран* ('који заузима велик простор'), *протестан* ('који се односи на протест'), *протестни* ('који се односи на протест'), *пупчан* ('који се односи на пупак'), *пурпуран* ('који је боје пурпура'), *путни* ('који се односи на пут'), *пушчани* ('који се односи на пушке'), *рабатни* (*који се односи на рабат, који припада рабату*), *радикалан* ('који тражи одлучне измене', 'који заступа идеје радикала'), *радостан* ('који је добро расположен, испуњен радошћу'), *ражан* ('који је од ражи'), *развратан* ('који се одаје разврату'), *разгласни* ('који сужи за тазглашавање'), *разговорни* ('који се односи на разговор'), *разложен* ('основан, оправдан'), *разуман* ('који има разума'), *ракетни* (*који се односи на ракету*), *раскошан* ('пун раскоши'), *расни* ('који се односи на расе'), *ратни* ('који се односи на рат'), *ревностан* ('који има много ревности'), *резервни* ('који се односи на резерву'), *ријечни* ('који се односи на реку'), *рипсан* ('који је од рипса'), *ровашан* ('уочљив по каквој физичкој мани')⁴³, *родни* ('који је род по рођењу', 'пун рода'), *романтичан* ('који је у духу романтике'), *росни* ('пун росе, прекривен росом'),

⁴⁰ Највјероватније од *половица*.

⁴¹ *Постан*, али *посни* (Правопис, 2014: 401).

⁴² Највјероватније од *правица*.

⁴³ Од *роваши* – белега, зарез, жиг (РМС, 1990: 4194).

рујни ('жућкастоцрвен'), ручни ('који се односи на руку'), савјестан ('који ради по савести'), самилосни (*који осећа самилост*), свечан ('који се односи на светковање и светковину'), свјестан ('способан да мисли и расуђује о објективном свету'), свјетлосни ('који се односи на светлост'), седефни ('који је од седефа'), сентименталан ('одвећ чувствен, осећајан'), силан ('физички, телесно велик, снажан, јак'), синоћни ('који се догодио синоћ'), сјајан ('пун светлости, сјаја'), сјеверни ('који је на северу'), сјетан/сетан ('који осећа сету'), скерлетни ('који је од скерлета'), скроман ('који се не истиче, не хвали себе'), славан ('који је стекао славу'), слободан ('који живи у слободи'), сложан ('који изражава, испољава потпуно слагање'), слушан (*који се односи на слух*), смијешан ('који својом појавом, садржином изазива смех'), смртан ('који се односи на смрт'), снажан ('пун снаге'), снијежни/сњежан ('који је од снега'), сопствени ('властити, свој, лични'), сочан ('који је пун сока'), спаран ('пун спарине'), спокојан ('који је у стању спокоја'), споран ('око кога се води спор'), сраман ('који служи на срам'), срамотан ('који изазива срамоту'), срећан ('који је испуњен срећом'), срчан ('који се односи на срце'), станични ('који се односи на станицу'), стидан ('који осећа стид'), стони (*који припада столу, који се односи на сто*), страстан ('који је испуњен страшћу'), страшан ('који изазива осећање страха'), стројни ('који се односи на строј, машински'), стручан ('који добро познаје своју струку'), сузни (*који се односи на сузе*), сујетан ('пун сујете'), сукнени ('који је начињен од сукна'), сумрачан ('у чему влада сумрак, полумрачан'), сунчан ('који се односи на сунце'), сусједни ('који је суседству'), тајан ('који представља тајну'), талентован ('који има талента'), таман ('који је без светлости'), тегобан ('испуњен тегобама'), темељан ('који се односи на темељ'), тендециозан ('који има одређену тенденцију'), тјелесни ('који се односи на тело')⁴⁴, тјескобан ('тесан, узак, скучен'), торни ('који се односи на тор'), травни ('покривен травом'), тренутан ('који траје један тренутак, који се догађа у тренутку'), трудан ('који задаје труда'), тужан ('који осећа тугу), угледан ('који ужива углед'), ужасан ('пун ужаса'), укусан ('који има пријатан укус'), улазни ('који служи за улазак'), улични ('који се односи на улицу'), уљан ('који је као уље, који се односи на уље'), уман ('који се односи на ум'), уморан ('који осећа умор'), услован ('који је у вези с каквим условом'), услужан ('спреман на услугу'), уснени ('који се односи на усне'), успјешан ('који доноси успех'), утешан ('који доноси утеху'), утицајан ('који има утицај'), фанатичан ('својствен фанатику'), фолклорни ('који се односи на фолклор'), фосфоран

⁴⁴ Генитив множине именице *тијело*, поред *тијела*, гласи и *тјелеса*.

(*који је од фосфора, у вези са фосфором*), *хладан* ('који изазива студен'), *хлебни* ('који се односи на хлеб'), *хоризонталан* ('који је паралелан са равнином хоризонта, водораван'), *хучан* ('који ствара хуку, бучан'), *цејетни* ('који припада цвети'), *цементни* ('који је од цемента'), *центрифугални* ('који бежи, одвлачи од центра'), *цивилни* ('грађански'), *циглани* ('који је од цигле'), *циничан* ('који је својствен цинику'), *црквени* ('који припада цркви'), *чајни* ('који се односи на чај'), *чарни* ('који је пун чара'), *частан* ('који је у складу са чашћу'), *чворан* ('битан, главни, суштински'), *челични* ('који је од челика'), *чемеран* ('пун јада'), *чеони* = челни ('који се односи на чело'), *четни* ('који се односи на чету'), *чипкан* ('који је од чипке'), *човечни* ('достојан човека'), *чудан* ('који изазива чуђење'), *чудесан*⁴⁵ ('који задивљује, необичан'), *чулан* ('који се односи на чула'), *цепни* ('који се односи на цепове'), *шкрофулозан* ('оболио од шкрофулозе'), *штофан* ('који је од штофа').

б. Глаголска основа

биран ('одабран, виђен, одличан'), *будан* ('који не спава', 'који је на опрезу'), *бујан* ('који брзо расте, који се нагло развија'), *ваљан* (*који одговара*), *везан* (*завезан, заробљен, спојен са нечим*), *вероватан* ('који се чини истинитим'), *видан* ('који се види'), *вриједан* ('који заслужује (нешто)'), *диван* ('који изазива дивљење, изванредан'), *дотеран* (*углађен, уредан*), *жудан* ('који јако жели, жељан'), *зависан* ('који зависи од кога или чега'), *задовољан* ('који има оно што жели, који је задовољен у својим жељама'), *знан* (*познат, чувен*), *извршни* ('који извршује, проводи законе'), *исправан* ('који нема мане, недостатка'), *калдрмисан* (*прекривен каменом*), *касни* ('закаснили, задоцнели'), *крепан* (*мртав*), *куван* (*који је спремљен*), *кукавни* ('јадан, бедан'), *ломан* ('који се лако ломи, ломљив'), *мазан* ('који се мази, умиљава'), *мутан* ('непрозиран, нечист од какве прљавштине'), *одбојан* ('који одбија'), *одвезан* (*који је растерећен, развезан*), *одвратан* ('који одбија, мрзак'), *потврдан* ('који потврђује што'), *спреман* ('који се потпутно спремио, припремљен'), *спутан* ('тесан, узак'), *сталан* ('чврст, тврд, постојан'), *стваран* ('који постоји'), *хитан* ('који се мора одмах извршити'), *цртан* (*насликан*), *чуварни* ('који добро чува'), *чујан* ('који се може чути').

⁴⁵ Бабић (1962: 107) наводи да је ова изведеница настала од старије основе *чудес*.

в. Придјевска основа

актуелан ('који је од значаја у датом тренутку'), *анониман* ('који је без потписа'), *апсолутан* ('потпун, савршен'), *апстрактан* ('добијен апстракцијом'), *грдан* = грд ('голем, велик'), *директан* ('израван, усправан, непосредан'), *еластичан* ('растегљив, савитљив'), *ефикасан* ('успешан, сигуран')⁴⁶, *комплетан* ('потпун, цео, укупан'), *коректан* ('исправан, тачан'), *лаган* ('дем. од лак'), *мекан* ('мек (понекад у појачаном значењу)'), *мистичан* ('пун мистике'), *ништаван* ('безначајан, незнатан'), *паничан* ('који је у вези са паником'), *пластичан* ('веран оригиналу, реалан'), *прецизан* ('који се истиче великом тачношћу и јасношћу'), *солидан* ('чврст, сигуран, јак'), *стабилан* ('постојан, сталан'), *стерилан* ('празан, бескористан'), *трагичан* ('који је пун трагике').

г. Приједлози

противан ('који се налази насупрот коме, чему, супротан'), *посредан* ('управо, баш у средини'), *узалудан* ('бескористан, који ничему не служи').

д. Прилози

десни ('који се налази на супротној страни'), *заузгредан* ('узгредан'), *навлашан* (*намјеран*), *понован* ('који се врши, догађа поново'), *попречан* ('који је постављен попреко'), *сербезан* ('слободан, неусиљен'), *спољни* ('спољашњи'), *успутан* (*споредан, неважан*).

ђ. Бројеви

једини ('који је један').

д. Сложени суфикси

-иран:

ватиран (*постављен ватом*), *хромиран/кроммиран* (*пресвучен хромом*), *шкартиран* (*одбачен као шкарт, отпад*);

-обан:

⁴⁶ Придјеви попут *ефикасан*, *анониман*, *паничан* имају страно поријекло (Клајн, 2003: 265).

чаробан ('који је пун чара');

-ован / -еван:

бунтован ('који је увек спреман за буну'), *вековни* (*који се односи на вијек, који траје вијековима*), *врховни* ('који је на врху'), *дремован* ('коме се дрема'), *духован* ('који се односи на дух'), *душевни* ('који је у вези са унутрашњим психичким стањем'), *књижевни* ('који се односи на књижевност'), *кућеван* ('који се брине за кућу и кућанство'), *масован* ('који се односи на масу'), *полован* ('који је пола једно пола друго, мешан'), *послован* ('који је у вези са пословима'), *редован* ('који се збива по утврђеном реду'), *ритмован* (*који има ритам*), *силован* ('пун снаге, силовит'), *цивилизован* (*који се односи на цивилизацију*), *шверцован* (*који се односи на шверц*), *школован* (*који је завршио неке школе*);

-оветан:

истоветан ('који је сасвим исти');

-азан:

гојазан ('који се лако и добро гоји'), *љубазан* ('који је у опхођењу пријатан, срдчан');

-ашан:

дурашан ('који је отпорне снаге, издржљив'), *околишни* ('који се односи на околину'), *слабашан* ('доста слаб');

-ушан:

мекушан (дем. и хип. од мек), *сићушан* (дем. од ситан), *тањушан* (дем. и хип. од танак);

-ахан:

живахан ('који је пун живота');

-ичан:

званичан ('који је на служби у органима власти')⁴⁷, *конјуктивитичан* (*који има конјуктивитис*), *себичан* ('који мисли само о себи');

⁴⁷ Настао највјероватније од партиципа *зван* (Клајн, 2003: 269).

-отан:⁴⁸

самотан ('који је сасвим, потпуно сам'), *сувотан* ('који се недовољно храни');

-иони:

*операциони*⁴⁹ ('који се односи на операције'), *мобилизациони* (*који се односи на мобилизацију*);

-алан:

експерименталан ('заснован на експерименту'), *индивидуалан* ('који припада или је својствен само појединцу'), *карикатуралан* (*који се тиче карикатуре, који се односи на карикатуру*), *манијакалан* (*као манијак*), *нормалан* ('правилан, редован, природан'), *персоналан* ('који се тиче персоне'), *тријумфални* ('победнички, победоносан'), *формалан* ('који се тиче форме, облика'), *централни* (*који се односи на центар*);

-ијалан/-ијелан:

екваторијалан ('који се односи на екватор'), *принципијелан* ('који одговара принципу, начелан');

-уалан:

сексуалан ('који се односи на пол, на полни живот');

-ионалан:

конвенционалан ('који се држи уобичаених правила'), *националан* ('који се односи на нацију, који припада нацији'), *професионалан* ('који се односи на професију и на професионалце'), *сензационални* (*који изазива сензацију*), *функционалан* (*исправан, који одговара сврси*);

-антан:

брилијантан ('блистав, сјајан'), *рискантан* ('ризичан'), *толерантан* ('који се према некоме или нечему односи помирљиво');

⁴⁸ Овај сложени суфикс не наводе ни Клајн ни Бабић, али је евидентно да је он настао од придјева *сам* и наставка *-отан*.

⁴⁹ За разлику од осталих придјева са наставком *-ни*, ови придјеви настали од именица на *-ија* не чувају акценат именице од које су постали.

-аран:

аграран ('који се односи на аграр, земљораднички'), *вулгаран* ('груб, неодгојен'), *поларан* (*односи се на пол*), *титуларни* ('који има само титулу'), *фамилијаран* ('који је у вези са фамилијом, породични');

-ионаран:

револуционаран ('који је испуњен, прожет духом револуције');

-ентан /-антан:

декадентан ('који има својства декадента, који се налази у опадању'), *педантан* ('који се истиче уредношћу, тачношћу');

-иван:

активан ('радан, делатан'), *ауторитативан* ('који се заснива на ауторитету'), *експлозиван* ('који има у себи експлозива'), *емотиван* ('осећајан, узбудљив'), *ефективан* ('који даје ефекат'), *интензиван* ('појачан, јак, жив, упоран'), *корозиван* ('који нагриза, разједа'), *ласциван* ('непристојан, бестидан'), *масиван* ('пун, дебео, тежак'), *објективан* ('непристрасан, без предрасуда'), *прогресиван* ('напредан, који води ка усавршавању'), *субјективан* ('који држи страну кому');

-ативан:

декоративан ('који служи за украшавање'), *конзервативан* ('који се опире новом'), *негативан* ('који изражава несагласност, одречан');

-етни:

плаветни ('плав');

-озан:

желатинозан (*који је од желатина*), *порозан* ('шупљикав, пропустљив') *скандалозан* (*који изазива скандал, саблажњив*);

-иозан:

амбициозан ('који има амбиције'), *грандиозан* ('величанствен, изванредан'), *грациозан* ('љубак, умиљат');

-ичан:

анемичан ('малокрван, слаб, блед'), *енергичан* ('који је пун енергије'), *ироничан* ('који изражава иронију'), *логичан* ('који је у складу са логиком'), *практичан* ('који се односи на праксу'), *прозаичан* ('који је написан у прози, прозни'), *рахитичан* ('болестан од рахитиса'), *ритмичан* ('који је дат у правилном ритму'), *симпатичан* ('који изазива симпатију'), *синтетичан* ('који се оснива на синтези'), *скептичан* ('испуњен сумњом, неповерењем, скепсом'), *типичан* ('који припада једном типу'), *фантастичан* ('који је створен маштом'), *хаотичан* ('који је сав у неред, збркан');

-атичан:

лимфатичан ('који се односи на лимфу, лимфни');

-исан:

пензионисан (*који је у пензији*).

-одан:

лагодан ('угодан, пријатан'),

ђ. Страна основа

латински

акумулиран (*нагомилан, над којем је извршена акумулација*), *анималан* ('који је својствен животињама'), *вербални* ('глаголски'), *гласиран* (*постављен, глазиран*), *грацилан* ('нежан, крхк'), *деградиран* (*враћен на нижи положај*), *дискретан* ('који је поверљив'), *диференциран* (*различит, одвојен*), *дифузан* ('расут, развучен'), *евентуални* ('који би се могао десити'), *експресан* ('брз'), *ексцитиран* (*узбуђен*), *индиректан* ('посредан, заобилазан'), *инфаман* ('који је на злу гласу'), *инфантилан* ('детињаст, умно неразвијен'), *конкретан* ('стваран, збиљски, одређен'), *кохерентан* ('међусобно повезан'), *ласциван* ('непристојан, бестидан'), *локални* ('који се односи на једно место, једну средину'), *луцидан* ('сјајан, блистав, надахнут'), *максималан* (*највећи*), *ментални* ('који се односи на свест и дух'), *морбидан* (*болестан,

болешљив*), *неутралан* ('неопредељен, непристрасан'), *облигатан* ('обавезан, дужан'), *ординаран* ('обичан, редован'), *прециозан* ('драгоцјен'), *приватан* ('који нема службени карактер'), *примаран* ('првобитан, првотан'), *примитиван* ('који је на ниском ступњу културе, необразован'), *провокативан* ('изазивачки'), *прогресиван* ('напредан, који води ка усавршавању'), *рационалан* ('заснован на разуму'), *робусан* ('снажан, чврст и сиров'), *спонтан* ('приордан, неусиљен'), *супериоран* ('који је јачи, који надилази'), *суптилан* ('нежан, танан, фин'), *тоталан* ('цео, читав, укупан');

руски:

излишан ('непотребан, сувишан'), *колхозан* ('који се односи на колхоз');

турски:

мамуран ('који се још није отрезнио од претераног пића');

грчки:

ефемеран ('краткотрајан, пролазан'), *каталептичан* ('обамо, укочен'), *паралелан* ('који је у читавој својој дужини једнако удаљен од чега другог'), *патријархалан* ('веран старим традицијама'), *периферан* ('крајњи');

њемачки: *бруталан* ('груб, сиров');

француски:

баналан ('без оригиналости, обичан'), *жовијалан* ('весео, друштвен'), *лежеран* ('лак, неусиљен'), *лојалан* ('који се држи закона, исправан'), *модеран* ('који је у моди'), *наиван* ('безазлен, неискусан'), *претенциозан* ('који има велике захтеве');

Немотивисане:

*аутентичан*⁵⁰ ('прави, истинит), *важан* ('који има велики значај'), *вертикалан*⁵¹ ('усправан, окомит'), *вичан* ('навикнут'), *гломазан* ('који заузима много простора, велик'), *гнусан* ('прљав, нечист'), *јасан*⁵² ('који сија, блиста, сјајан'), *крупан*⁵³ ('који је великих димензија'), *насушан* ('неопходан, нужан'), *обичан* ('који се ничим не истиче'), *огроман*

⁵⁰ Придјев је грчког поријекла (Вујаклија, 1976: 91).

⁵¹ Придјев је латинског поријекла (исто).

⁵² Придјев је поријеклом од прасловенског придјева *jasъpъ (Скок: 1971: 759).

⁵³ Није пронађена мотивација. Скок (1971: 522) сматра да овај придјев није идентичан именици *круп(а)* – град, суградица.

('врло велик, претерано велик'), *одан*⁵⁴ ('привржен, веран'), *поган* ('који је пун прљавштине'), *популаран*⁵⁵ ('који је познат'), *празан*⁵⁶ ('у коме нема ништа'), *присан* ('искрен, пријатељски, срдчан'), *присутан* ('који присуствује где'), *раван*⁵⁷ ('који је без избочина и удубљења'), *разни* ('различит, неједнак'), *расејан* ('који не може усредсредити пажњу на нешто'), *случајан* ('који се појавио непредвиђено'), *специјални*⁵⁸ ('посебан, особит, нарочит'), *спретан* ('умешан, вешт'), *танан* ('врло танак, танушан'), *тачан* ('који показује стварно стање, истинит'), *тијесан* ('који је мале ширине, узак'), *тмуран* ('мрачан, таман'), *трезан* ('који је при свести, није пијан'), *усмени*⁵⁹ ('исказан, изражен речима'), *чедан*⁶⁰ ('који је без порока, морално чист').

4. Суфикс *-аст*

Суфикс *-аст* такође спада у ред продуктивних суфикса. Ово су придјиви код којих се значење остварује „кроз саоднос форманта и творбене основе“ (Драгићевић, 2001: 110). Изводи се од именица, глагола и придјева, а његово основно значење у именичким изведеницама јесте својство онога што показује именица у основи, односно сличност с њом. Најчешћа је сличност по облику (*кукаст*), затим по боји (*маслинаст*), а понекад је у питању сличност у владању (*ћуркаст*) (Бабић, 1962:163), док у неким случајевима „мотивна именица може значити неко обележје које се на описаном предмету понавља више пута (*пругаст*)“ (Клајн, 2003: 274).

Изведенице од придјевске основе са овим наставком „означавају јаче или слабије умањену особину коју казује основни придев, или значе исто што и придеви од којих су ови изведени (Стевановић, 1989: 566). Најчешће код ових деривата проналазимо деминутивно значење. Од придјева за боју са простим наставком имамо само *риђаст* јер су обичнији сложени суфикси (*црвенкаст*). Међутим, пронашли смо и придјеве *рибизласт*, који се вјероватно прије односи на боју него на остале карактеристике у палети сличности, *окераст*, али и придјев *чакараст*. Понекад се придјевске изведенице образују од већ изведених придјева – *горкаст*, *дјетињаст*. Када је у питању глаголска

⁵⁴ Нејасна мотивација, није настао од глагола *одати*.

⁵⁵ Придјев је латинског поријекла (Вујаклија, 1976: 749).

⁵⁶ Прасловенски придјев (Скок, 1971: 29).

⁵⁷ Прасловенски придјев (исто, 113).

⁵⁸ Клајн (2003: 314) сматра да је овај придјев немотивисан јер основа не постоји у нашем језику, а Вујаклија га одређује као придјев латинског поријекла (1976: 899).

⁵⁹ Можда долази од именице *усна* или има везе са именицом *уста* = *уст* + *мен* = *усмен*.

⁶⁰ Можда га је могуће повезати са именицом *чедо*.

основа, придјиви њоме изведени веома су ријетки. Иако Бабић наводи чак тридесет деривата, Клајн налази „тек понеку реч“ од којих ми нисмо пронашли ниједну. Једина ријеч која би могла настати додавањем суфикса на глагол јесте придјев *рачваст*, иако се и његово значење изводи из значења 'подељен у рачве, двокрак', али смо ми додали и могуће значење *који се рачва* и тако га сврстали у придјеве настале од глагола. Други пронађен придјев образован је помоћу сложеног суфикса (*протегљаст*).

Што се тиче сложених суфикса, најбројнији и најразноврснији је *-каст* и ти придјиви значе нијансу боје (*сивкаст*) или имају деминутивно значење (*киселкаст*). Иста значења имају и суфикси *-икаст* и *-ичаст*.

Гласовне промјене нису честе код ових изведеница. Најчешће су то палатализација завршног *г* (*бубрежаст*), *х* (*ваздушаст*), *ц* (*бубуљичаст*), јотовање (*кестењаст*), али оне нису досљедне јер се сугласници у неким придјевима мијењају а у неким не (нпр. *јабучаст* али *кукаст*, *бубрежаст* али *пругаст*) (Клајн 2003: 273).

а. Именичка основа

бадемаст ('који је облика бадема'), *баршунаст* ('који је од баршуна'), *бенаст* ('глупав'), *богињаст* (*који има богиње*), *бубрежаст* ('који има облик бубрега'), *бубуљичаст* ('који личи на бубуљицу'), *ваздушаст* ('који је као ваздух, зрак: лак, провидан'), *влакнаст* ('који је налик на влакно, који се стастоји од влакна'), *вретенаст* ('који је као вретено'), *вунаст* ('који је као вуна, сличан вуни'), *глинаст* ('који има у себи глине, глиновит'), *грмљаст* ('који је обрасто грмљем'), *грудваст* ('који је сличан грудви'), *жбунаст* ('који је сличан жбуну'), *жерсејаст* (*сличан жерсеју*), *златаст* ('који је по боји сличан злату'), *зрнаст* ('који има облик зрна'), *кестењаст* ('који личи на кестен'), *кожаст* ('који је сличан кожи'), *копљаст* ('који је налик на копље'), *коритаст* ('који је налик на корито, који је издубен као корито'), *крушкаст* ('који има облик крушке'), *кукаст* ('који је налик на куку'), *лептираст* ('који је налик на лептира'), *лисичаст* ('који је сличан лисици'), *лишајаст* ('обрастао лишајем'), *лоптаст* ('који има облик лопте'), *љевкаст* ('који има облик левка'), *маслинаст* ('који је боје маслине'), *метласт* ('који је сличан метли'), *мрежаст* ('који личи на мрежу'), *наранџаст* ('који је боје наранџе'), *паперјаст* ('који је покривен паперјем'), *патуљаст* ('мали и ситан као патуљак'), *паучинаст* ('који је као паучина'), *пепељаст* ('који је боје пепела'), *пиктијаст* ('који је као пиктије'), *плочаст* ('који је као плоча, спљоштен'), *пругаст* ('ишаран пругама'), *рђаст* ('који је боје рђе'), *ребраст* ('који има упадљиво видна ребра'), *рибизласт* (*који

је као рибизла*), *рунаст* ('који има густо руно'), *сабљаст* ('који има облик сабље'), *свиласт* ('који је као од свиле'), *седефаст* ('који је као седеф'), *седраст* ('покривен седром, сличан седри'), *сирупаст* ('који је као сируп'), *смоласт* ('који личи на смолу'), *спрудаст* ('налик на спруд'), *стреласт* ('који има облик стреле, који је сличан стрели'), *стубаст/ступаст* ('који има облик ступа'), *сунђераст* ('који је налик на сунђер'), *трбушаст* ('обао, заобљен, бокаст'), *тртаст* ('који има избочен, уздигнут, задњи део трупа'), *ћошкаст* ('који има ћошкове, угласт'), *ћубаст* ('који има ћубу'), *ћуркаст* ('будаласт, глуп'), *хартијаст* ('који личи на хартију'), *чакараст* ('који је различне боје очију'), *четвртаст* ('који има облик четвороугла')⁶¹, *џомбаст* ('пун џомби, нераван'), *шљакаст* ('који се поштапа шљаком, који иде на штакама'), *шиљаст* (*који има шиљак*), *штркљаст* ('дугоног, кракаст').

б. Глаголска основа

рачваст ('подељен у рачве, двокрак' *који се рачва*).

б. Придјеви

горкаст ('који има мало горак окус'), *дјетињаст* ('који је као у детета')⁶², *дрвенаст* ('који је као од дрвета'), *женскаст* ('који личи на женско, који има женске одлике'), *окераст* ('који је попут окера, жућкаст'), *риђаст* ('претежно риђе длаке, скоро риђ'), *слаткаст* ('понешто слadak'), *сребрнаст* ('који је као сребро').

в. Сложени суфикси

-каст:

жућкаст ('помало жут, пожут'), *зеленкаст* ('озелењен'), *киселкаст* ('понешто кисео, накисео'), *луцкаст* ('сулуд, настран'), *руменкаст* ('помало румен'), *свиленкаст* ('који је као свила'), *сивкаст* ('понешто сив'), *сребрнкаст* (*помало сребрн*), *црвенкаст* ('помало црвен');

-икаст:

модрикаст ('који има нијасу модре боје');

-њаст:

⁶¹ Клајн (2003: 273) сматра да је овај придјев необичан због тога што се не може мотивисати ни именицом *четврт* ни бројем *четврти*, него је синоним за придјев *четвороугласт*.

⁶² Бабић каже да је ово једини придјев изведен од односног придјева (*дјетињи*) (Бабић, 1962: 201).

китњаст ('на чему је много кита или гранчица');

-ичаст:

бјеличаст ('помало бео'), *гњидичаст* ('који је као гњидица, ситан'), *пахуљичаст* ('који је налик на пахуљице'), *плавичаст* ('мало плав, плавкаст');

-уљаст:

дугуљаст ('доста дуг').

-љаст:

протегљаст ('подугачак, висок и мршав').

5. Суфикс *-ат*

Иако се овај наставак сматра веома продуктивним (Савић Грујић, 2016: 58), у грађи нисмо пронашли потврду за то. Придјеви се изводе од именица, глагола и придјева, с тим да су именице убједљиво најчешће. „Придјеви са суфиксом *-ат* најчешће значе да именица уз коју стоје има оно у великој мјери што означаје именица у придјевској основи, претежно у дијеловима човјечјега тијела“ (Бабић, 1962: 213). Понекад ови придјеви имају аугментативно значење, што је изражено код дијелова биљака (*гранат*) (исто). Малтене сви наши придјеви изведени од именица означавају физичке особине, али „формант не боји значење придева ни позитивном ни негативном конотацијом. Придев има значење пожељне или непожељне особине у вези са друштвеном прихватљивошћу или личним позитивним/негативним односом према изражености неког дела тела“ (Драгићевић, 2001: 125). Ваља споменути и Бабићев став да понеки придјеви значе и само посједовање онога што значи основна именица – нпр. *рогата* овца, гдје *рогат* подразумијева само постојање рогова, не велике рогове (Стевановић, 1989: 568). Ми бисмо овом примјеру додали и придјев *брадат* који не значи нужно велику браду, и евентуално *бркат*.

Када су у питању глаголи, Бабић сматра да постоје само четири придјева изведена од глаголске основе, међу којима је и *крцат*, али су сви они лексичке ријечи (1962: 217). Нисмо пронашли ниједан примјер за придјев у основи ових изведеница, док Бабић (1962: 217) наводи *ћосат*, *кусат* и *обилат*.

Сложени суфикс *-нат* Бабић биљежи као одвојен суфикс настао спајањем суфикса *-ан* и *-ат*, и сматра га веома продуктивним (1962: 218). Наиме, каже да то нису исти суфикси (упоређује *кожат* и *кожнат*, *месат* и *меснат*) и да немају исто значење – ближи је значењу суфикса *-ан* јер означава посједовање онога што именица значи. Клајн га, међутим, сврстава у сложене суфиксе, иако потврђује све што Бабић каже (2003: 277).

У овој групи придјева забиљежили смо само два примјера у којима је дошло до фонетских промјена – *кошчат* и *рожнат*, у првом случају група *ст* постаје *шч*, а у другом се ради о палатализацији.

а. Именичка основа

брадат ('који има браду'), *бркат* ('који има (велике) бркове'), *глават* ('који има велику главу'), *грлат* ('који има јак глас'), *зубат* ('који има зубе'), *космат* ('који је дуге, густе длаке'), *кошчат* ('који има јаке кости'), *крилат* ('који има крила'), *окат* ('који има велике очи'), *плећат* ('који је широких плећа'), *репат* ('који има велики реп'), *ухат* ('који има велике уши'), *шиљат* ('заоштрен ба врху').

б. Глаголска основа

крцат ('испуњен до највеће мјере')⁶³.

б. Сложени суфикси

-нат:

гранат ('који има велике гране'), *крошњат* ('који има велику и бујну крошњу'), *лиснат* ('који има доста лишћа'), *меснат* ('који је од меса'), *рожнат* ('начињен од рога'), *сламнат* ('који је од сламе');

-новат:

чворноват ('који има чворове'), *чудноват* ('чудан, необичан').

6. Суфикс *-аћи*

Слабо продуктиван суфикс *-аћи* углавном долази на глаголе и то основе на *-ати* (Клајн, 2003: 277). Има значење намјене.

⁶³ Бабић сматра да је овај придјев настао од партиципа пасива глагола *крцати* 'товарити' (1962: 217).

а. Глаголска основа

пијаћи (*који служи за пиће*), *писаћи* (*који служи за писање*), *спаваћи* (*који служи за спавање*).

7. Суфикс *-вши*

Суфикс *-вши* води поријекло од глаголског прилога прошлог. Има само неколико придјева са овим суфиксом. Придјев који смо ми пронашли настао је додавањем наставка на инфинитивну основу.

бивши ('ранији, некадашњи').

8. Суфикс *-ен/-ени*

Суфикс *-ен* сматра се веома продуктивним и врло је фреквантан кад је у питању творба од именица. Заправо, Бабић (1962: 167) и спомиње само изведенице од именица и придјева, а Клајн запажа да су „готово сви придеви од именичких основа“ (Клајн, 2003: 279). Овај суфикс треба посматрати заједно са суфиксом *-ени*, али га исто тако можемо упоредити и са суфиксом *-ан* „и по фреквенцији и по томе што се подудара са наставком трпног придева“ (исто), што значи да за њега важе исти принципи о одређеном и неодређеном виду придјева које смо установили у првом поглављу (нпр. *борбен* као спреман на борбу и *борбени* као онај који се односи на борбу). Овај суфикс семантички је празан као и суфикс *-ан* (Бабић 1991: 428), односно изведенице са овим наставком значење нису добиле од суфикса него од основе (Бабић, 1962: 167), али се од њега разликује по томе што има постојан самогласник (исто).

Када су у питању именице, са овом основом гради се велики број градивних придјева (*дрвен*) док другу велику групу чине односни придјеви (*грлен*). Код придјевских основа, овај суфикс не мијења значења основе већ их само афективно боји (Клајн, 2003: 280). Придјев *блажен*, који смо пронашли у грађи, не спомињу ни Клајн ни Стевановић. Занимљиво је такође да ни Бабић ни Стевановић ни Клајн не спомињу глаголске основе, осим тога што Стевановић на почетку излагања о овом суфиксу издваја *плетен*, *виђен*, *жежен*, итд. као попридјевљене трпне придјеве, иако су код

суфикса *-ан*, за који тврде да је сличан овом суфиксу, издвојили примјере са глаголом у основи. За разлику од њих, Рајна Драгићевић (2001: 114–119) уврштава ове придјеве у своју анализу, с тим да закључује да је далеко више префиксално-суфиксалних попридјевљених изведеница, што потврђује и наша грађа, али те изведенице нису предмет овог рада.

Фонетске промјене нису тако честе код ових придјева. Ми смо забиљежили само јотовање у придјеву *виђен* и палатализацију *к* у *ж* у примјеру *блажен*.

а. Именичка основа

борбен ('који се односи на борбу'), *ватрен* ('који се односи на ватру'), *воден* ('пун воде'), *глинен* ('који је од глине'), *грлен* ('који се односи на грло'), *гумен* ('који је од гуме'), *достојанствен* ('пун достојанства'), *жртвен* ('који се односи на жртву'), *иглен* ('који се односи на игле'), *кавен* ('који је од каве'), *леден* ('који је од леда'), *лимен* ('који је од лима'), *људени* ('који има особине зрелог човека'), *никлен* ('који је од никла'), *паклен* ('који се односи на пакао'), *папрен* ('зачињен папром')⁶⁴, *пламен* ('који је од пламена'), *платнен* ('који је од платна'), *свилен* ('који је начињен од свиле'), *сламен* ('који је од сламе'), *службени* ('који се односи на службу и вршење дужности у служби'), *стаклен* ('који је сав или већим делом од стакла'), *студен* ('који има врло ниску или релативно ниску температуру'), *шарен* ('који је од више боја, разнобојан')⁶⁵.

б. Глаголска основа

виђен ('цењен, уважен, угледан'), *крштени/кришћен* ('крсни')⁶⁶, *надмен* ('надувен, охол, горд'), *презрен* ('који заслужује презир'), *свршен* ('који је завршио какву школу'), *сложен* ('замршен, запелетен'), *смирен* ('који влада собом'), *учен* ('који се бави науком'), *цењен* ('поштован'), *чувен* ('који се прочуо, веома познат').

⁶⁴ За овај придјев Клајн даје коментар (2003: 280) да је настао од именице *папар* која се сачувала само у хрватском, док у српском језику ту ријеч прије везујемо за паприку.

⁶⁵ Клајн наводи како је мотивација код овог придјева замућена. Он се дијелом ослања на именицу *шара* јер му је значење 'разнобојан', што овој именици недостаје (2003: 280).

⁶⁶ Валентин Путанец (1967: 117) констатује како придјеви попут *крштени* и *вјенчани* нису партиципи него да се ради о обичним придјевима са суфиксом *-ен*, будући да „крштени кум није крштен на том крсту него је он кум на том крсту, да вјенчана кошуља није вјенчана, него да се носи на вјенчању“. Са друге стране, Стевановић, цитирајући Маретића, износи како се ови придјеви разликују од других трпних придјева будући да су према облику трпни а према значењу радни (1989: 563).

в. Придјевска основа

блажен ('испуњен осећајем највећег задовољства, среће')⁶⁷, *мален* ('мали'), *стрмен* ('стрма, врлетна страна').

г. Сложени суфикси

-бени:

молбени ('који изражава молбу, пун молбе'), *одбрамбен* ('који се односи на одбрану'), *удадбен* (који се односи на удадбу');

-вен:

скривен ('који се извана не показује, не испољава'), *трезвен* ('разуман, разборит');

-ствен:

величанствен ('који изазива дивљење'), *женствен* ('који је са битним особинама жене'), *јединствен* ('коме нема равна у целој врсти'), *тајанствен* ('у којему има нешто тајно'), *убиствен* ('који убија, доноси смрт').

9. Суфикс *-ив/-љив*

Такође веома продуктиван, најприје када се гради од глагола, суфикс *-ив* углавном се посматра заједно са својим парњаком, суфиксом *-љив*, односно сматра се да је ријеч о истом наставку. Варијанта наставка *-ив* појавила се прије свега, истиче Стевановић⁶⁸ (1989: 551), због фонетских препрека (нпр. код основа које се завршавају на *л* или на уснени сугласник – *граб-ив* → *граб-љив*, *зим-ив* → *зим-љив*)⁶⁹, да би се аналошким путем усталила и у облицима у којима нису постојали ови услови. Што се тиче распореда ових суфикса, „само *-ив* долази на основе са палаталним завршетком, нпр. *бројив*, *отуђив*. Само *-ив* долази на основе са завршетком на два сугласника, нпр.

⁶⁷ За разлику од придјева који значе исто што и основа, овај придјев означава друго. Наиме, у РМС налазимо следеће значење придјева *благ*: 'који је добре нарави, питом, кротак, доброћудан, помирљив', док је значење придјева *блажен* 'испуњен осећајем највећег задовољства, среће, пресрећан; који изражава такво осећање'.

⁶⁸ Александар Белић тврдио је да се *љ* јавило већ у старословенском периоду (Клајн, 2003: 281).

⁶⁹ Стевановић сматра да су се фонетски услови за настанак суфикса *-љив* стекли најприје код глагола и да има неупоредиво више придјева са наставком *-љив* са глаголским општим дијелом од оних са именичком основном (1989: 552).

подозрив, објашњив, сумњив, икакљив, жалостив, неуништив (уз ретке изузетке као што је *попустљив*): ту не спадају основе где сугласнику претходи слоготворно *p*, као у *смрдљив, насртљив*. *-љив* је нормално после основа на *-к, -г* (*урокљив, растегљив*), на *-х* (с палатализацијом: *см[ј]ешљив* итд.), на *-м* и *-в* (*ломљив, дремљив, црвљив, незауостављив* итд.), а донекле и на *-б* (*употребљив, колебљив, заљубљив*) (...) За остале основе могућно је и *-ив* и *-љив*“ (Клајн, 2003: 282), тако да постоје многи парови ријечи, као што показују и придјевни које смо пронашли: *црвив/црвљив*.

Ове изведенице граде се од именичких, глаголских и придјевских основа, иако убједљиво предњаче придјевни са глаголским општим дијелом, док је за извођење од придјевске основе забиљежен само један примјер – *лењив*.

Изведени од именица, ови придјевни означавају „особину која се добива обиловањем или и само присуством онога што значи основа именице (*црвљив, димљив, даждив, мемљив, северљив*) или лаким подлегањем томе (*зимљив*) или осећањем или изазивањем тога (*милостив, жалостив, сумњив, језив*)“ (Стевановић, 1989: 558).

Са друге стране, изведенице од глагола не само да су много продуктивније него је откривена и прилична разлика у њиховом значењу. Посебна занимљивост код ових придјева била би она коју је Шојат (1959: 93–110) означао као разлику између активног и пасивног значења. Он придјеве са суфиксом *-ив/-љив* дијели на двије групе: „који означају својство потенциране склоности да се врши радња“ и оне „који значе да на носиоцу радње може (или не може) бити извршена радња коју носи глаголска основа, па у себи имају пасивни смисао“. О овој подјели касније говоре и Бабић, Стевановић, Шакић – потврђујући је или негирајући. Иван Клајн (2003: 284) сажео је ове погледе и установио да је основна семантичка подјела она на тип *разумљив* који има значење могућности (*упоредив, допустив, излечив, рањив*) и тип *пажљив* који носи значење сталне особине (*презрив, разметљив, плачљив, стрпљив*).

Иако је суфикс *-ив* веома продуктиван, ријетке су гласовне промјене код ових изведеница. Забиљежили смо јотовање (*рањив*), прелазак *с* и *з* у *ш* и *ж* испред *њ* или *љ* (*кажњив*), прелазак *х* у *ш* (*страшљив*).

а. Именичка основа

бојажљив ('који се боји, плашљив, неодлучан')⁷⁰, *болешљив* ('који је слабог здравља'), *брижљив* ('који води бригу о чему'), *вашиљив* ('у којему има вашију, ушљив'), *жалостив* ('мека срца, пун саучешћа'), *жучљив* ('заједљив, једак, оштар'), *занимљив* ('који побуђује, изазива занимање'), *језив* ('који изазива језу од страха и ужаса'), *мемљив* ('пун мемле, влажан'), *милостив* ('који је добра срца, који има (са)милости'), *мрављив* (*који има особине мрава*), *обазрив* ('пун обзира'), *пажљив* ('који ради што с пажњом'), *презрив* ('који изражава презир'), *сажаљив* ('који показује, који одражава сажаљење'), *свадљив* ('који је готов на свађу'), *сумњив* ('који изазива сумњу'), *ћудљив* ('који је настране, промењиве ћуди'), *увредљив* ('који наноси увреду'), *храњив* ('који има доста састојака хране', 'који има особину да храни, који се може употребљавати као храна'), *црвљив/црвив* ('пун црва, уцрван').

б. Глаголска основа

бодљив ('који се радо бодe'), *брбљив* ('који много брбља'), *варљив* ('који вара, који обмањује'), *видљив* ('који се може видети'), *вртљив* ('који се врти, жив'), *гадљив* ('који се лако згади'), *глагољив* ('говорљив, разговоран'), *горљив* ('запаљив, који лако гори'), *грабљив* ('који има особину да граби'), *димљив* ('који се у великој мери дими'), *дирљив* ('који дира'), *довитљив* ('који се уме домислити'), *допадљив* ('који се лако допада'), *дремљив* ('коме се често дрема'), *заједљив* ('који има обичај да заједа'), *изводљив* ('који се може извести'), *издржљив* ('који може да издржи што напорно'), *искључив* ('који искључује све друго'), *кажњив* ('који треба да се казни'), *колебљив* ('који се колеба'), *крадљив* ('који краде'), *лажљив* ('који радо лаже'), *лепљив* ('који се лепи'), *марљив* ('који ради с вољом'), *мучљив* ('који мучи, који ћути'), *наметљив* ('који не намеће'), *насртљив* ('који без устезања насрће на кога'), *опипљив* ('који се може опипати'), *осетљив* ('који лако може да осети'), *осљепљив* ('који ослепљује'), *остварљив* ('који се може остварити'), *пашљив* ('празан')⁷¹, *плашљив* ('који се лако уплаши, који се свега боји'), *повјерљив* ('који се лако другима поверава'), *подношљив* ('који се може подносити'), *подругљив* ('који се радо подругује'), *појмљив* ('који се може појмити'), *покретљив* ('који се може покренути'), *помирљив* ('који је готов на измирење'), *поправљив* ('који се може поправити'), *попустљив* ('који попушта, уступа'), *предузимљив* ('сналажљив,

⁷⁰ Како наводи Клајн (2003: 286), етимолошки је овај придејв настао од именице *бојазан*, али се може сврстати међу суфикс *-ажљив* са глаголском основом.

⁷¹ Овај придејв значи празан па се стога, према овом значењу, не може сврстати у изведене ријечи. Међутим, Скок (665) наводи могућност наставка *-љив* на основу руск (губица), мада је то мање вјероватно јер је врло тешко прозријети везу између основе и изведеног значења.

вредан, предузетан'), *примјетљив* ('који се одмах, лако примећује'), *прождрљив* ('који много и похлепно једе'), *промјенљив* ('који се може променити'), *проницљив* ('који својом мишљу дубоко прониче'), *раздражљив* ('који се лако раздражује'), *разметљив* ('који се размеће, хвалише'), *разрешив* ('који се може разрешити'), *разумљив* ('који се може разумети'), *рањив* ('који може бити рањен'), *расположив* ('којим се располаже'), *растегљив* ('који се може растегнути'), *решив* ('који се може решити'), *савитљив* ('који се може савијати'), *смрдљив* ('који смрди, заудара'), *сналажљив* ('који се лако сналази'), *сношљив* ('који се може подносити'), *стидљив* ('који се стиди'), *страшљив/страшив* ('који се лако страши'), *стрпљив* ('који је способен истрајно, упорно, без приговора трпети'), *ћутљив* ('који мало говори'), *убедљив* ('који убеђује'), *увјерљив* ('који уверава'), *узбудљив* ('који узбуђује'), *уздржљив* ('који уме да се уздржи'), *уочљив* ('који лако уочава'), *успављив* ('који успављује'), *шкакљив* ('осетљив на шкакљање'), *шкодљив* ('који шкоди').

в. Сложени суфикси

-аљив:

мучаљив ('који мучи, ћути');

-ељив:

трпељив ('који може да трпи');

-ежљив:

дарежљив ('који радо даје');

-пљив:

халапљив ('похлепан на јело, незаситан')⁷²;

-ћив:

молећив ('који изражава молбу, пун молбе');

-утљив:

⁷² Овај придјев могао је настати од именице (*х*)*ала* и сложеног наставка *-пљив*. Етимолошки, ријеч *хала* означава змаја или животињу која чини зло људима – ако је у људима, онда изазива прождрљивост (Скок: 650).

сипутљив (=сипљив, *који тешко дише због сипње*).

10. Суфикс *-ит*

Придјеви с овим наставком граде се од именичке, глаголске и придјевске основе, а „изведенице имају уопштено значење особине“ (Савић Грујић 2016: 60). Од именичких основа најбројније су оне на *-н* – *каменит*, „свакако зато што би с њима тешко могао доћи суфикс *-(а)н*“ (Клајн, 2003: 290).

Од сложених суфикса забиљежен је само *-овит/-евит*, а њега и Бабић (1962) посматра одвојено од суфикса *-ит*. Овај сложени наставак „представља обличко проширење суфикса *-ит*, са истим значењем 'богат чиме' као он“ (Клајн, 2003: 291). Придјеве са овим сложеним суфиксом можемо подијелити на оне који се односе на предјеле или земљиште (*сјеновит*), особине (*видовит*), сличности (*муњевит*), могу значити да што тим обилује (*пјесковит*) или могу имати метафоричко значење (*биковит*).

Што се гласовних промјена тиче, у грађи смо забиљежили само палатализацију гласа *к* (*вечит*).

а. Именичка основа

вечит ('бескрајан по времену'), *истинит* ('који одговара истини, који садржи у себи истину'), *каменит* ('који је начињен од камена'), *особит* ('који се нечим истиче, изузетан, изванредан')⁷³, *очит* ('очевидан, очигледан'), *племенит* ('који се одликује високим моралним особинама'), *поносит* ('који је испуњен осећајем поноса'), *потребит* ('који подмирује потребу, нужан'), *различит* ('код којег (код којих) се испољава нека разлика, који није једнак'), *стасит* ('који има складно грађено тело'), *темељит* ('који се односи на темељ'), *честит* ('који није окаљан ничим недоличним, морално исправан, частан, поштен, моралан')⁷⁴.

б. Глаголска основа

⁷³ Данас није у семантичкој вези са именицом *особа* (Клајн, 2003: 290).

⁷⁴ Овај придјев у основи има именицу *част* у облику *чест* какав има у другим словенским језицима, а какав је имала и у црквенословенском (Стевановић, 1989: 569).

отресит ('отворен, слободан у понашању'), *скрит* (*скривен*), *скровит* ('сакривен, склоњен, сигуран'), *убојит* ('који убија, који може убити'), *угасит* ('који је тамне, затворене боје').

в. Придјевска основа

љутит ('који одражава љутњу').

г. Сложени суфикси

-овит / -евит

биковит ('неуштројен, неушкопљен'), *валовит* ('који има много валова'), *видовит* ('који има надприродну моћ да предвиђа будућност'), *вјетровит* ('који је изложен ветру'), *грчевит* ('који као да је у грчу, јак, неодољив'), *даровит* ('који има нарочитих способности за нешто, талентован'), *духовит* ('који је пун духа'), *језгровит* ('једар, чврст, крепак'), *кишовит* ('у коме има кише, који обилује кишом'), *љековит* ('који има својство лека'), *магловит* ('пун магле, обавијен маглом'), *мјешовит* ('који је постао мешањем'), *муњевит* ('сличан муњи, брз као муња'), *песковит/пјесковит* ('који садржи у себи песка'), *сјеновит* ('заштићен од сунца, пун сене'), *сликовит* ('који се представља сликом, исказује помоћу слика'), *стјеновит* ('који обилује стенама'), *страховит* ('који изазива страх, стравичан'), *стреловит* ('веома брз, као стрела'), *хладовит* ('богат хладом, пун хлада'), *шумовит* ('обрастао шумом, богат шумом').

11. Суфикс *-њи*

У српском језику бројни су придјеви с овим наставком (Стевановић, 1989: 364). Граде се од именичких или прилошких основа. Именичке основе односе се углавном на вријеме (*вечерњи*) али могу имати и значење припадности (*господњи*)⁷⁵. У нашој грађи су ипак бројнији деривати настали од прилога. Забиљежили смо и много придјева са сложеним суфиксом. Сложени суфикс *-њи* претежно означава припадност (*дјетињи*), прије свега уз називе животиња (*пчелињи*) (Клајн, 2003: 293), док суфикс *-ињи* има претежно временско значење (*сутрашњи*), а забиљежили смо и један примјер са просторним значењем (*унутрашњи*).

⁷⁵ Уз овај примјер имамо још само *матерњи* (Клајн, 2003: 293).

Што се фонетских промјена тиче, примијетили смо их само код прилошких основа и то једначење по мјесту творбе када *с* прелази у *ш* на крају основе (*зимушњи*) код скоро свих пронађених придјева.

а. Именичка основа

вечерњи ('који се односи на вече(р)'), *господњи* ('који се односи на господа, божји'), *јесењи* ('који се односи на јесен'), *јутарњи* ('који се односи на јутро'), *крајњи* ('који је на крају'), *летњи* ('који се односи на лето'), *пролетњи* ('који се односи на пролеће, који се догађа у пролеће, који се изводи у пролеће').

в. Прилози

зимушњи ('који се односи на протеклу зиму или на протекли део зиме'), *јесенашњи* ('који се тиче јесени која је у току'), *љетошњи* ('који се односи на протекло или текуће лето'), *ноћашњи* ('који се односи на протеклу, садашњу или наредну ноћ'), *пролетошњи* ('који је од пролетос'), *тобожњи* ('који у ствари није онакав какав се чини да је, који није прави, није истинит, привидан, лажан).

г. Сложени суфикси

-ињи:

дјетињи/детињи ('који припада деци, дечји'), *пчелињи* (*који припада пчели, који се односи на пчелу*);

-ињи/-ашњи:

дотадашњи ('који је био дотад'), *јучерашњи* ('који је до јуче(р)'), *некадашњи* ('пређашњи, пријашњи'), *пријашњи* ('који је био, који је постојао, који се догодио пре, у прошлости, пређашњи'), *садашњи* ('који постоји, живи сада'), *сутрашњи* ('који се односи на сутра'), *унутрашњи* ('који је унутра').

12. Суфикс -ок

Клајн каже да ово није прави суфикс него формант у придјевима као што су *висок* и *широк*. Нема сопствено значење и губи се у компаративу и суперлативу (Клајн, 2003: 297).

висок ('који је великог раста'), *широк* ('који има знатну ширину')⁷⁶.

13. Суфикс *-ћ/-ћу*

Ови придјевни једнаки су глаголском прилогу садашњем и сматра се да су од њега и постали (Клајн, 2003: 308). У посљедње вријеме се умножавају, најприје захваљујући страним утицајима (исто, 310), што значи да су веома продуктивни.

Стевановић (1989²: 734–752) сматра да ови придјевни морају изражавати сталну особину, а не глаголску радњу, уз могућност промјене значења. Понекад могу имати оба вида, али ми у изабраној грађи нисмо пронашли такве придјеве.

Понеке изведенице означавају сталну особину (*будући*). Ниједан од примјера које смо пронашли не налази се у *Речнику Матице српске*, али су неки од њих саставни дио устаљених фразеологизама – *свијетлећа реклама*, *летећи одред*, *пратећи вокал*, *пријетећа порука*.

а. Глаголска основа

будући ('наредни, доцнији'), *вибрирајући* (*који вибрира*), *галопирајући* (*који галопира*), *кипући* (*који кипи*), *летећи* (*који лети*), *надражујући* (*који надражује*), *окрепљујући* (*који окрепљује*), *олакшавајући* (*који олакшава*), *охрабрујући* (*који охрабрује*), *очаравајући* (*који очарава*), *пратећи* (*који прати*), *пријетећи* (*који пријети*), *протестујући* (*који протестује*), *ратујући* (*који ратује*), *светлећи* (*који свијетли*), *узнемирујући* (*који узнемирава*), *умирући* (*који умире*), *хипнотишући* (*који хипнотише*), *шиштећи* (*који шишти*).

14. Суфикс *-цат*

Ово је непродуктиван суфикс, што показује и наша грађа. Он „долази на придјеве или ријечи блиске придјевима ради појачања основнога значења. У претежној већини такав придјев долази иза ријечи од које је изведен, рјеђе иза сродне ријечи: *бијел бјелцат*, *цијел цјелцат*...“ (Бабић, 1991: 461). Овај апсолутни суперлатив може доћи и сам. Његову етимологију дала је Милка Ивић (према Клајн, 2003: 312) – „услед

⁷⁶ Оба ова придјева прасловенског су поријекла (Скок, 1971: 596, 395).

тенденције ка експресивној редупликацији придева изражене у приморским говорима од XIV века па надаље, пун крцат је замењено са пун пунцат. По аналогiji а и под утицајем турског редупликационог обрасца као у *уепi 'нов' < уерепi 'нов новцат'*, потом су створене исте такве изведенице и од *нов, сам, здрав* и других придева⁷⁷. У нашем једином пронађеном придјеву није извршена ниједна гласовна промјена.

а. Придјевска основа

правцат ('прави, истински').

2) ОДНОСНИ ПРИДЈЕВИ

15. Суфикс *-eћи*

Суфикс *-eћи* типичан је релациони суфикс а „долази првенствено на имена животиња средњег рода, са завршетком на *-e, -ета*“ (Клајн, 2003: 292).

а. Именичка основа

јагњећи ('који се односи на јагње, који је од јагњета'), *магарећи* ('који се односи на магарце')⁷⁷, *псећи* ('који се односи на псе').

16. Суфикс *-ин*

Суфикс *-ин* прилично је заступљен у творби односних придјева који се граде од именичке основе. Клајн овај суфикс назива „граматичким“ јер представља ознаку присвојног придјева (Клајн, 2003: 288). Придјеви изведени овим суфиксом „означају различите односе према појединцу означеном именицом у придјевској основи“ (Бабић, 1962: 90), а суфикс обично долази на именице које означавају жива бића са наставком *-а*, и женског и мушког рода. Међутим, и овдје има изузетака, па тако Стевановић (1989: 542) набраја посесивне придјеве од имена предмета – *ружино уље, питино дијете*⁷⁸, а Клајн наводи придјеве од имена животиња, али спомиње и придјев *влади́н*. Ми смо у

⁷⁷ Овај придјев се данас прије везује за именицу *магарац* него за *магаре* (Клајн, 2003: 292).

⁷⁸ 'Колачић од окрајака теста што остане при мешењу пите' (ВР, 1852: 519)

грађи пронашли придјев *пројин*, који је прије градивни него односни придјев. Такође, постоје два изузетка од поменутих основа које се завршавају на *a*, а то су придјеви *материн* и *кћерин*, настали од *матер* и *кћи*.

У изабраној грађи најчешће смо проналазили придјеве изведене од личних имена. Када су у питању гласовне промјене, примијетили смо само палатализацију гласа *к* (*дјевојчин*) и прелазак гласа *ц* у *ч* (*мајчин*). Ова гласовна промјена, односно њени изузеци детаљно су описани у најновијем правопису (2014: 45)⁷⁹.

а. Именичка основа

Арслан-пашин (*који припада Арслан-паши*), *бабин* (*који припада баби*), *буквин* (*који припада букви, који је од букве*), *Васин* (*који припада Васи*), *владин* (*који припада влади*)⁸⁰, *газдин* (*који припада газди*), *дјевојчин* (*који припада дјевојци*), *женин* (*који припада жени*), *Илијин* (*који припада Илији*), *Јагин* (*који припада Јаги*), *Јакишин* (*који припада Јакши*), *Јозин* (*који припада Јози*), *Кариман-пашин* (*који припада Кариман-паши*), *Катичин* (*који припада Катици*), *Качарандин* (*који припада Качаранди*), *Костин* (*који припада Кости*), *лугарушин* (*који припада лугаруши*), *мајчин* (*који припада мајци*), *Маркишин* (*који припада Маркиши*), *материн* (*који припада матери*), *Мићин* (*који припада Мићи*), *настојничин* (*који припада надстојници*), *Остојин* (*који припада Остоји*), *пашин* (*који припада паши*), *Петраркин* (*који припада Петрарки*), *праљин* (*који припада праљи*), *пројин* (*који је од проје*), *Савин* (*који припада Сави*), *старичин* (*који припада старици*), *Ћупурдијин* (*који припада Ћупурдији*), *учитељичин* (*који припада учитељици*), *хоџин* (*који припада хоџи*), *Џин-пашин* (*који припада Џин-паши*), *шокичин* (*који припада шокици*).

17. Суфикс *-ји/-ији (-љи, -ђи)*

⁷⁹ Од именица на *-ица*, изузимајући оне које се пред тим суфиксом имају *ч*, присвојни придјев се завршава на *-ичин* (*краљичин*), али да би се избјегло удвајање слога *чи* имамо *дјевојчицин*. Глас *ц* остаје само у двосложним хипокористцима типа *маџин*, *Луџин*, *Лоџин* (П, 2014: 45).

⁸⁰ Клајн (2003: 289) наглашава како је овај придјев можда једини присвојни придјев настао од заједничке именице који образује присвојни придјев институције. Његови корелати су и *невладин*, *антивладин* и *провладин*, префиксално-суфиксалне творенице.

Овај суфикс је веома продуктиван и њиме се творе односни придјевни од именица, али „у претежној су то већини именице за ознаку животиња“ (Бабић, 1962: 223), „рјеђе људска или натприродна бића“ (НГСЈ, 2014: 233), што показују и примјери из наше грађе. Суфикс *-ији* у потпуности се подудара са суфиксом *-ји*, али се сматра мање правилним „осим у изведеницама као *врапчији*, *гушчији*, *овчији*, где је због сугласничке групе лакши за изговор него *-ји*“ (исто).

Стевановић (1989: 541) сматра да ови придјевни могу означавати не само припадање него и особину – „*бивоља* је кожа – кожа од бивола, али је то и кожа нарочите врсте“. Други случај када придјевни са овим наставком скоро потпуно губе посесивно значење јесте метафора – *вучја* глад *страшна, неподношљива глад* (исто).

Суфикс *-ји* јавља се у два вида – „неизмењен, при чему има готово увек и варијанту *-ији*, или с јотовањем претходног сугласника“ (Клајн, 2003: 291). Јотовањем настаје неколико завршетака, а ми смо у грађи потврдили *-љи* и *-ђи*. Осим јотовања, забиљежили смо и палатализацију *г* (*божји*), промјену *џ* у *ч* (*врапчији*), те *к* у *ч* (*вучји*).

а. Именичка основа

-ји/-ији:

божји ('који се односи на бога'), *вражји* ('који се односи на врагове'), *врапчији* ('који се односи на врапце'), *вучји* ('који се односи на вука и вукове'), *голубји* ('који се односи на голубове'), *грличји* ('који се односи на грлице'), *дечји* ('који припада деци'), *зечји* ('који се односи на зечеве'), *козји* ('који припада кози'), *кокошји* ('који се односи на кокоши'), *кртичји* ('који се односи на кртице'), *лисичји* ('који се односи на лисице'), *мачји* ('који се односи на мачке'), *мишији* ('који се односи на мишеве'), *овчији* ('који је од овце, од оваца'), *пасји* ('који припада псима, који се односи на псе')⁸¹, *човечији* ('који се односи на човека');

-љи:

ђавољи ('који припада ђаволу'), *крављи* ('као крава, попут краве'), *мрављи* ('који се односи на мраве'), *мувљи* ('који се односи на муве'), *рибљи* ('који се односи на рибу');

⁸¹ У корпусу су пронађени придјевни *пасји* и *псећи*. РМС наводи исто значење за ова два придјева. Међутим, поједини граматичари сматрали су да је *пасји* изведено од пас, а *псећи* од псето, оба са суфиксом *-ји*. Ауторка Милица Божић (2016: 13) истраживала је ова два придјева и установила да се ипак ради о два различита суфикса, да је могуће говорити о њиховој синонимији, али је у грађи показала да се придјев *псећи* употребљава чешће и да означава 'који се односи на псе' а придјев *пасји* као 'врло тежак'.

-ћи:

говећи ('који се односи на говеда'), *медвећи* ('који се односи на медведе');

18. Суфикс *-ов/-ев*

Овај присвојни завршетак аналоган је суфиксу *-ин*. Његов аломорф *-ев* јавља се последије палаталних сугласника (*учитељев*)⁸² (Клајн, 2003: 296). Суфиксом *-ов/-ев* у већини случајева граде се присвојни придјиви којима се означава припадање појму (обично одређеном лицу м. рода), док код имена животиња не означавају само припадност већ и нешто што је својствено врсти. Њиме се творе и градивни придјиви, нарочито када се тичу дрвета, а проширили су се и за означавање припадности предметима (Стевановић, 1989: 544). Када су у питању предмети, чести су придјиви од назива хемијских елемената или од назива биљака (*храстов*) (Клајн, 2003: 297).

Овај завршетак употребљава се „само од именица м. рода у којих се номинатив свршава на сугласник и од именица м. и с. рода на *о* или *е*“ (исто).

Сложени суфикс *-овљев* означава припадање одређеном лицу. Састављен је од три присвојна суфикса (*-ов*, *-ј* и *-ев*). Стевановић даје објашњење за дуплирање односно триплирање наставка (1989: 545). Најприје је настао наставак *-овљи* и то из тежње за уклањањем хаплоглогије која није својствена нашем језику (нпр. *Јаковов*). Након тога, наставак *-овљев* настаје због потребе за прецизирањем другачијег значења у односу на придјеве са наставком *-овљи* (потоњи означава припадање неодређеном, а први тачно одређеном лицу). Сложени завршетак *-овљев* јавља се уз четири именице – *синовљев*, *братовљев*, *зетовљев* и *мушевљев*, али смо ми у грађи пронашли само први.

Прва фонетска промјена која се јавља код овог суфикса свакако је поменути наставак *-ев*. Надаље, последије *в* јавља се аломорф *-љев* (*Павловљев*). Такође, имена биљака на *-ква* губе *в* услед дисимилације (*буков*) (Клајн, 2003: 296). У придјевима које смо пронашли чест је и прелазак *ц* у *ч* (*странчев*).

а. Именичка основа

⁸² Најчешће у односу замјењивости стоје вокал *о* и *е*, рјеђе *е* и *у*. Наставак *-ев* јавља се последије палаталних сугласника (*учитељев*) као и последије *ч* и *ш* (*ковачев*). Много је недоумица шта долази последије гласа *р*. Само *-ев* је у *царев*, а само *-ов* у именицама на *-ер* (*људождеров*) и именицама страног поријекла (*докторов*). Највише двојних облика имају именице на *-ар* (*кључаров* и *кључарев*) (П, 2014: 50).

Бојанов (*који припада Бојану*), *Боканов* (*који порипада Бокану*), *боров* ('који је од бора'), *братов* ('који припада брату, који се односи на брата'), *брезов* ('који је од брезе'), *буков* ('који припада букви'), *Вековићев* (*који се односи на Вековића*), *Вељков* (*који се односи на Вељка*), *врбов* ('који припада врбу, који је од врбе'), *Вуксанов* (*који припада Вуксану*), *гавранов* ('који се односи на гаврана'), *Гаљов* (*који припада Гаљу*), *генералов* ('који припада генералу'), *глогов* ('који припада глогу, који је од глога'), *Гојков* (*који припада Гојку*), *грабов* ('који се односи на граб, који је од граба'), *Губавчев* (*који припада Губавчеву*), *дједов* (*који припада дједу*), *дјечак* (*који припада дјечаку*), *дренов* ('који је од дрена'), *Душанов* (*који припада Душану*), *ђаволов* ('који припада ђаволу'), *жупников* ('који припада жупнику'), *Исусов* (*који се односи на Исуса*), *јабуков* ('који припада јабуци'), *јелов* ('који припада јели, који је сачињен од јеловине'), *Јовов* (*који припада Јову/Јови*), *каљев* ('који је направљен од каљева'), *капетанов* ('који припада капетану'), *Кекићев* (*који припада Кекићу*), *клеков* ('који је од клека, који припада клеку'), *кнежев* ('који припада кнезу'), *краљев* ('који припада краљу'), *кумов* ('који припада куму'), *логорников* (*који припада логорнику*), *лопуров* (*који припада лопуру*), *Лотреамов* (*који припада Лотреаму*), *љесков* ('који је од леске'), *маков* ('који припада маку, који је од мака'), *Марков* (*који припада Марку*), *Масников* (*који припада Маснику*), *Мјесечев* ('који припада Месецу'), *младићев* ('који припада младићу'), *мразов* ('који потиче од мраза'), *Недићев* (*који припада Недићу*), *орახов* ('који се односи на орахе, који припада ораху'), *очев* ('који припада оцу, који личи оцу'), *Павелићев* (*који припада Павелићу*), *Павловићев* (*који припада Павловићу*), *Павловљев* (*који припада Павлову*), *поручников* (*који припада поручнику*), *предстојников* (*који припада предстојнику*), *пужев* ('који припада пужу, пужевима'), *рогачев* (*који је од рогача*), *сељак* ('који припада сељаку'), *смрчев/смрчев* (*који се односи на смреку*), *Спартак* (*који припада Спартаку*), *старчев* ('који припада старцу'), *Стојанов* (*који припада Стојану*), *стражарев* ('који се односи на стражара'), *странчев* ('који припада странцу'), *стричев* ('који припада стрицу, који се односи на стрица'), *Сунчев* ('који припада Сунцу'), *Таслаћев* (*који припада Таслаћу*), *Тодоров* (*који припада Тодору*), *трешњев* ('који се односи на трешњу, начињен од дрвета трешње'), *Тривунов* (*који припада Тривуну'), *ујаков* ('који припада ујаку, који се односи на ујака'), *Урошев* (*који припада Урошу*), *учитељев* ('који припада учитељу'), *храстов* ('који припада храсту, који је сачињен од храста'), *церов* ('који припада церу, који је сачињен од цера'), *чамов* ('који се односи на чам'), *човеков* ('који се односи на човека, који припада човеку'), *шаптачев* ('који се односи на

шаптача, који припада шаптачу'), *шљивов* ('који се односи на шљиву, који припада шљиви').

б. Сложени суфикси

-овљев:

синовљев ('који припада сину').

19. Суфикс *-ски, -чки, -шки, -ћки*

Суфикс *-ски* представља најважнији и најпродуктивнији односни суфикс, посебно ако га посматрамо заједно са његовим аломорфима, па се може рећи да је то „најважнији односни суфикс у српском као и у другим словенским језицима“ (Клајн: 2003: 297). Изведенице са овим наставком граде се најчешће од именичке основе, мада има и придјева са прилошком, глаголском и придјевском мотивном ријечју. У грађи смо пронашли и придјев настао од придјева (*дјетињски*), један придјев настао од прилога (*лањски*), као и придјев настао од глагола (*изазивачки*).

Наставак *-ски* има односно значење, а „врста односнога значења зависна је од именице у придјевској основи и именице уз коју придјев стоји“ (Бабић, 1962: 70). Мотивна именица у основи може значити људско биће, колектив, животињу или неживи појам (Клајн, 2003: 302). Интересантно је да се придјеви изведени од *nomina agentis* не односе само на вршиоца радње него и на саму радњу (нпр. *ловачки* се односи и на ловце и на лов). Посебна област ових придјевских изведеница јесте извођење од властитих имена као и од географских имена свих врста, будући да је *-ски* једини суфикс за извођење придјева⁸³.

Будући да је ово веома продуктиван суфикс, велики је број његових сложених варијанти. Занимљив је суфикс *-ујски* који долази само у три придјева од имена животиња, од којих смо пронашли два и то у истом роману (*Лелејска гора*). Ради се о придјевима *волујски* и *овнујски*. Њима је Клајн додао и помало необично *орлујски*. Најпродуктивнији од сложених суфикса јесте суфикс *-овски/-евски*. Разлоге за његов

⁸³ Скок (1954: 33) у раду о придјевским изведеницама изнио је како је ова творба прилично једноставна и да варијације постоје само у погледу основе. На примјер, придјеви *загребачки* и *дубровачки* настали од *Загребец* и *Дубровец*. Стевановић (1989: 577) томе додаје да су основе придјева ове врсте често редуковане (Посавина – *посавски*).

постанак објашњава Клајн (2003: 306). Наиме, настао је прво због сугласничке групе на крају основе (*мартовски*), а други разлог је тенденција језика да се сачува неизмијењена основа (*беговски* умјесто *бешки*). Мотивне именице код овог суфикса су називи људских и неприродних бића, а „потенцијално неограничену групу чине изведенице од личних имена и презимена“ (исто, 307), што показује и наша грађа (*вековићевски, недићевски, обреновићевски*). Суфикс *-ачки* ктетички је суфикс и настао је од етника на *-ац* и суфикса *-ски*. Подједнако се односи и на земљу. Све ово недвосмислено показује и наша грађа, осим придјева *србљачки*, 'који се односи на Србље'.

Велики број гласовних промјена такође је очекиван. Занимљиво је да фонетске промјене захватају и основу и наставке. Најприје ћемо споменути оне које се односе на аломорфе. Завршетак *-шки* објашњава се палатализацијом гласова *x* (*влашки*), *g* (*врашки*). Наставак *-чки* може бити од основа на *ч* (*бечки*), могао је настати палатализацијом *к* (*војнички*), а *-ћки* настаје тако што се послвије основа на *-ћ* губи глас *с* (*голаћки*). Што се тиче других гласовних промјена, забиљежено је једначење по звучности (*српски*), губљење *с* из основе испред *-ски* (*руски*), губљење *с* код основа на *ш* (*варошки*). Код придјева *лањски* имамо јотовање завршног *-н*, пронашли смо и неколико примјера преласка *к у ч* (*посједнички*), *ц у ч* (*дјевичански*), *г у ж* (*јапажански*).

Једна од веома занимљивих фонетских промјена јесте и скраћивање основе. Наиме, „можда више него испред иједног другог суфикса, основе се редукују испред *-ски*“ (Клајн, 2003: 300). То важи за именице на *-ија* (*академски*), за имена земаља (*румунски*). Ову редукцију Бабић (1962: 56) назива секундарном мутацијом јер се придјев мотивише истовремено двјема именицама (*економски* се мотивише именицама *економ* и *економија*).

а. Именичка основа

аветињски ('који се односи на аветиње'), *авијатичарски* ('који се односи на авијатичаре'), *авионски* ('који се односи на авионе'), *авлијски* ('који се односи на авлију'), *агентски* ('који се односи на агенте'), *агитаторски* ('који се тиче агитатора и агитације'), *адмиралски* ('који се односи на адмирала'), *академски* ('који се односи на академике'), *албански* ('који се односи на Албанце и на Албанију'), *аматерски* ('који је својствен аматерима'), *анатомски* ('који се односи на анатомију'), *анђелски* ('који се

односи на анђеле'), *априлски* ('који се односи на април'), *арапски* ('који се односи на Арапе'), *аристократски* ('који се односи на аристократе'), *артиљеријски* ('који се односи на артиљерију'), *архитектонски* ('који се односи на архитектонику'), *астрономски* ('који се односи на астрономију'), *атентаторски* ('који се односи на атентаторе'), *атлетски* ('који се односи на атлете и на атлетику'), *атомски* ('који се односи на атоме'), *аустријски* ('који се односи на Аустрију'), *аутоматски* ('који се односи на аутомат'), *аутомобилски* ('који се односи на аутомобил'), *балкански* ('који се односи на Балкан и на Балканце'), *балски* ('који се односи на бал'), *бандитски* ('који се односи на бандите'), *бановински* ('који се односи на бановину'), *барбарски* ('који се односи на барбаре'), *барски* ('који се односи на бару'), *београдски* ('који се односи на Београд'), *бетонски* ('који се односи на бетон'), *билијарски* ('који се односи на билијар'), *биоскопски* ('који се односи на биоскоп'), *битуменски* ('који се односи на битумен'), *боемски* ('који се односи на боеме'), *боксерски* ('који се односи на бокс и на боксере'), *босански* ('који се односи на Босну и на Босанце'), *братски* ('који се односи на брата, браћу'), *брдски* ('који се односи на брдо'), *бугарски* ('који се односи на Бугаре и на Бугарску'), *бунтарски* ('који се односи на бунтаре, бунтовнички'), *буржујски* ('који се односи на буржује'), *ваљевски* (*који се односи на Ваљево*), *вартоломејски* (*који се односи на вартоломејце*), *вахабитски* (*који се односи на вахабите*), *венецијански* (*који се односи на Венецију*), *визионарски* ('који се тиче визионара'), *висински* ('који се односи на висину'), *вјерски* (*који се односи на вјеру*), *војводски* ('који се односи на војводе'), *врбаски* ('који се односи на место и реку Врбас'), *вргелски* (*који се односи на Вргелје*), *вреочански* (*који се односи на вреочане*), *гвожђарски* ('који се односи на гвожђаре и на гвожђарнице'), *генералски* ('који се односи на генерале, који припада генералима'), *герилски* ('који се односи на герилу и на герилце'), *германски* (*који се односи на Германе*), *гиздавски* (*који се односи на гизду, украс*), *гимназијски* ('који се односи на гимназију и на гимназијалце'), *главарски* ('који се односи на главаре'), *глаголски* ('који се односи на глагол'), *говедарски* ('који се односи на говедаре'), *горски* ('који се односи на гору, који се налази у гори'), *господски* ('који се односи на господина и на господу'), *градски* ('који се односи на град'), *грађански* ('који се односи на грађане'), *гусларски* ('који се односи на гусларе'), *демобилизаторски* (*који се односи на демобилизације*), *демократски* ('који се оснива на начелима демократије'), *детективски* ('који се односе на детективе'), *дечански* (*који се односи на Дечане*), *дневничарски* ('који се односи на дневничаре'), *доколичарски* ('који је као у доколичара'), *долински* ('који се односи на долину и на долине'), *домаћински* ('који

припада домаћинима'), *домобрански* ('који се односи на домобране'), *драмски* ('који припада драми'), *дроњски* (*који се односи на дроње*), *другарски* ('који се односи на другаре, на другове'), *друмски* ('који се односи на друмове'), *дубински* ('који се односи на дубину'), *дувански* ('који се односи на дуван'), *дунавски* ('који припада Дунаву'), *дућански* ('који се односи на дућане'), *душмански* ('који се односи на душмане'), *економски* ('који се односи на економију, економику'), *енглески* ('који се односи на Енглезе и на Енглеску'), *еркерски* (*који се односи на еркер, балконски*), *естетски* ('који одговара законима естетике, који се односи на естетику'), *етнографски* ('који се односи на етнографе'), *жабарски* ('који се односи на жабаре'), *жандармеријски* ('који се односи на жандармерију'), *жандармски* ('који се односи на жандарме'), *женски* ('који се односи на жене'), *животињски* ('који се односи на животиње'), *занатски* ('који се односи на занат'), *затворски* ('који се односи на затвор'), *земаљски* ('који се односи на Земљу, Земљин'), *зимски* ('који се односи на зиму'), *зубарски* ('који се односи на зубаре'), *избавитељски* ('који се односи на избавитеље'), *изворски* ('који се односи на извор'), *илињски* ('који се односи на Илиндан'), *индијски* ('који се односи на Индијце и на Индију'), *инкубаторски* ('који се односи на инкубаторе'), *интендантски* ('који се односи на интенданта'), *исконски* ('који је од искона, од самога почетка до данас'), *историјски* ('који се односи на историју'), *јакобински* ('који се односи на јакобинце'), *јамски* ('који се односи на јаме, који потиче из јаме'), *јануарски* ('који припада јануару'), *јапански* (*који се односи на Јапан*), *јастребовски* (*који се односи на Јастребово*), *јеленски* ('који се односи на јелене'), *јесенски* ('који припада јесени'), *југословенски* ('који се односи на Југословене и Југославију'), *јулски* ('који се односи на мјесец јули'), *калемегдански* (*који се односи на Калемегдан*), *календарски* ('који се односи на календаре'), *камењарски* (*који се односи на камењару*), *канцеларијски* ('који се односи на канцеларију'), *капларски* ('који припада каплару или капларима'), *карпатски* (*који се односи на Карпате*), *картонски* ('начињен од картона'), *касарнски* ('који се односи на касарне'), *кафански* ('који се односи на кафане'), *кирицијски* ('који се односи на кириције'), *клавирски* ('који се односи на клавире'), *клозетски* ('који се односи на клозете'), *књижарски* ('који се односи на књижаре'), *колашински* (*који припада Колашину*), *колоњски* ('само у изр.: вода раствор миришљавих твари, материја у алкохолу, који служи за тоалетне сврхе и за освежавање'), *колски* ('који припада колима, који се односи на кола'), *командантски* ('који се односи на команданте'), *комесарски* ('који се односи на комесаре'), *комитски* ('који припада комитама, који се односи на комите'), *комшијски* ('који се односи на комшије, суседски'), *кондуктерски* ('који се

односи на кондуктере'), *коњски* ('који се односи на коње'), *коралски* (*који се односи на корал*), *косовски* ('који се односи на Косово'), *каторски* (*који се односи на Котор*), *коцкарски* ('који се односи на коцкаре'), *крањски* ('који се односи на Крањску и Крањце'), *креветски* ('који се односи на кревет, постељни'), *кулучарски* (*који се односи на кулучара*), *курирски* ('који се односи на курире'), *кухињски* ('који се односи на кухињу'), *лађарски* ('који се односи на лађаре'), *лажовски* ('који се односи на лажове'), *латински* ('који припада Латинима, Римљанима'), *лелејска* (*која се односи на лелек*)⁸⁴, *либералски* ('који се односи на либерале'), *лилипутански* (*који се односи на Лилипутанце*), *линолеумски* (*који се односи на линолеум, који је од линолеума*), *логорски* ('који се односи на логор'), *лондонски* ('који се односи на Лондон'), *лончарски* ('који се односи на лончаре и лончарски занат'), *лоповски* ('који се односи на лопове'), *луфтверски* ('који се односи на луфтвере, готоване'), *љекарски* ('који се односи на лекаре'), *мађионичарски* ('који се односи на мађионичаре'), *мајсторски* ('који се односи на мајсторе'), *мамутски* ('који се односи на мамуте'), *манастирски* ('који се односи на манастир'), *мангупски* ('који се односи на мангупе'), *манихејски* ('који се односи на манихејце'), *мариборски* (*који се односи на Марибор и на Мариборце*), *мастурбаторски* (*који се односи на мастурбаторе, мастурбацију*), *маџурски* (*који се односи на Маџуре*), *машински* ('који се односи на машине'), *мегдански* (*који припада мегдану, који се односи на мегдан*), *месарски* ('који се односи на месаре'), *метеорски* ('који се односи на метеоре'), *микроскопски* ('видљив само помоћу микроскопа', 'који се изводи само помоћу микроскопа'), *милиционерски* ('који се односи на милиционере'), *мисионарски* ('који се односи на мисионаре'), *митраљески* ('који се односи на митраљезе'), *млинарски* ('који се односи на млинаре и млинарство'), *млински* ('који се односи на млин'), *моравски* (*који се односи на Мораву и Моравце*), *морнарски* ('који се односи на морнаре'), *морски* ('који се односи на море'), *музејски* ('који се односи на музеје'), *муслимански* ('који се односи на муслимане'), *нафталински* ('који се односи на нафталин'), *небески* ('који се односи на небо (небеса)'), *неонски* ('који се односи на неон'), *нитковски* ('који се односи на ниткове'), *нишански* ('који се односи на нишан'), *новембарски* ('који се односи на новембар'), *обућарски* ('који се односи на обућаре'), *овчарски* ('који се односи на овчаре'), *одборски* ('који се односи на одбор'), *озонски* ('који се односи на озон, у коме има озона'), *омладински* ('који се односи на омладинце'), *опајдарски* ('који припада опајдарама'), *општински* ('који припада општини'), *органски*

⁸⁴ У питању је умјетничка творевина, односно непостојеће мјесто.

('који се односи на органе'), *официрски* ('који припада официрима'), *палилулски* (*који се односи на Палилулу*), *пандурски* ('који се односи на пандура'), *панонски* ('који припада Панонији'), *пансионски* ('који се односи на пансион'), *партизански* ('који се односи на партизане'), *партијски* ('који припада партији'), *пастувски* ('који се односи на пастува'), *пекарски* ('који се односи на пекаре'), *пензионерски* ('који се односи на пензионере'), *пергаментски* ('који се односи на пергамен(а)т'), *периферијски* ('који се односи на периферију'), *персијски* (*који се односи на Персију*), *пећински* ('који се односи на пећине'), *планински* ('који се односи на планине'), *подгорски* ('који се односи на подгорје'), *подравски* ('који се односи на Подравину'), *подрумски* ('који се односи на подрум'), *поетски* ('који је својствен песницима и песништву'), *покровитељски* ('који се односи на покровитеље и покровитељство'), *полицијски* ('који се односи на полицију'), *пољски* ('који се односи на Пољску'), *порцулански* ('који је од порцулана, који је као порцулан'), *посједнички* ('који се односи на поседнике'), *послужитељски* ('који се односи на послужитеље'), *пречански* ('који се односи на пречане'), *пријатељски* ('који припада пријатељима'), *приједорски* (*који се односи на Приједор*), *програмски* ('који се односи на програм'), *прозорски* ('који се односи на прозор, који припада прозору'), *пролетерски* ('који припада пролетерима'), *пруски* ('који се односи на Пруску'), *пубертетски* ('који се односи на пубертет'), *пуритански* ('који се односи на пуританце'), *пустињски* ('који се односи на пустињу'), *пушкарски* ('који се односи на пушкаре'), *равничарски* ('који се односи на равницу и на равничаре'), *рајски* ('који се односи на рај, који припада рају'), *ракијски* ('који је намењен за ракију'), *рентгенски* (*који се односи на рендген*), *реонски* (*који се односи на рејон*), *реторски* ('који се односи на реторе и на реторику'), *рефлекторски* ('који се односи на рефлекторе'), *римски* ('који се односи на Рим и Римљане'), *родбински* ('који се односи на род, родбину'), *родитељски* ('који припада родитељима, који потиче од родитеља'), *ропски* ('који се односи на робове'), *румунски* ('који се односи на Румуне и на Румунију'), *руски* ('који се односи на Русе и на Русију'), *санитетски* ('који се односи на санитет'), *сарајевски* ('који се односи на Сарајево'), *сатирски* ('који се односи на сатире'), *сатрапски* ('који се односи на сатрапе'), *свемирски* ('који се односи на свемир, васионски'), *свињарски* ('који се односи на свињаре'), *свињски* ('који се односи на свиње, који припада свињама'), *свјетски/светски* ('који се односи на свет'), *сеоски* ('који се односи на село'), *септембарски* ('који се односи на септембар'), *сиротињски* ('који се односи на сиротињу'), *скадарски* ('који се односи на Скадар'), *скелетски* ('који се односи на скелет'), *слободарски* ('који је својствен слободарима'), *словенски* ('који се односи на

Словене'), *сомотски* ('који се односи на сомот, који је сачињен од сомота'), *спартански* (*који се односи на Спарту и на Спартанце*), *спортски* ('који се односи на спорт'), *србендски* ('који се односи на Србенде, својствен Србендама'), *срески* ('који се односи на срез'), *српски* ('који се односи на Србе и на Србију'), *стајски* ('који припада стаји, који се односи на стаје'), *старински* ('који се односи на старо доба, на старину'), *столарски* ('који се односи на столаре и на столарство'), *сточарски* ('који се односи на сточаре и на сточарство'), *стражарски* ('који се односи на стражаре'), *страњски* ('који је са стране, који је ван одређеног круга'), *студентски* ('који се односи на студенте'), *судбински* ('који се односи на судбину'), *судски* ('који се односи на суд и суђење'), *сутонски* ('који се односи на сутон, својствен сутону'), *тавански* ('који се односи на таван'), *талијански/италијански* ('који се односи на Италију и на Италијане'), *телеграфски* ('који се односи на телеграф'), *телефонски* ('који се односи на телефон'), *теоретски* ('који се односи на теорију'), *теренски* ('који се односи на терен, који се врши на терену'), *токаарски* ('који се односи на машину и алат за токарење'), *тропски* ('који се односи на област у кругу тропа, упоредника'), *туђински* ('који се односи на туђине'), *турски* ('који се односи на Турке и на Турску'), *ћилибарски* ('који се односи на ћилибар, који је сачињен од ћилибара'), *ћифутски* (*који се односи на ћифуте*), *ћумурџијски* (*који се односи на ћумурџију*), *ћурчијски* ('који се односи на ћурчије, крзнарски'), *угљарски* ('који се односи на угаљ и угљаре'), *учитељски* ('који се односи на учитеље'), *фантомски* ('који је у вези са фантомом'), *филозофски* ('који се односи на филозофију, филозофе'), *фотографски* ('који се односи на фотографе и фотографију'), *фразерски* ('који се односи на фразере'), *француски* ('који се односи на Французе'), *фратарски* ('који се односи на фратре'), *фудбалски* (*који се односи на фудбал*), *хазардерски* ('који се односи на хазардере'), *хемијски* ('који се односи на хемију'), *херојски* ('какав се пристоји јунацима'), *хотелски* ('који се односи на хотел'), *хрватски* ('који се односи на Хрватску и на Хрвате'), *хришћански* ('који се односи на хришћане'), *целофански* ('који је од целофана'), *церски* (*који се односи на Цер*), *цигански* ('који се односи на Цигане'), *црногорски* ('који се односи на Црну Гору и на Црногорце'), *чаршијски* ('који се односи на чаршију'), *часовничарски* ('који се односи на часовничара'), *чистунски* ('који се односи на чистунце'), *чобански* ('који се односи на чобане'), *целатски* ('који се односи на целате'), *цематски* (*који припада цемату, који се односи на цемат*), *шафрански* ('који се односи на шафран'), *швајцарски* ('који се односи на Швајцарску'), *швалерски* ('који се односи на швалере'), *швански* ('аустријски, немачки'), *шварцвалдски* (*који се односи на Шварцалд*), *школски* ('који се односи на

школу'), *шкотски* (*који припада Шкотској*), *шпедитерски* ('који се односи на шпедитере'), *шпекулантски* ('који се односи на шпекуланте'), *италски* ('који припада штали'), *итански* ('који се односи на штабове'), *шумски* ('који се односи на шуму').

б. Прилози

лањски ('који се односи на прошлу годину, који се догодио лане').

б. Сложени суфикси

-ијски:

гардијски ('који се односи на гарду');

-ујски:

волујски ('који се односи на волове'), *овнујски* ('који потиче од овнова');

-ански/-јански:

брезански (*који се односи на Брезу*), *бугојански* (*који се односи на Бугојно*), *гробљански* ('који се односи на гробље'), *дјевичански* ('који припада девицама'), *јапажански* (*који се односи на Јапаге'), *јаружански* (*који се односи на Јаруге'), *хегелијански* ('који се односи на хегелијанство, који је као у Хегела');

-енски:

баштенски ('који се односи на баште'), *временски* ('који се односи на време'), *племенски* ('који се односи на племе');

-ински:

газдински ('који се односи на газде'), *гостински* ('који се односи на госте'), *јогински* ('који се односи на јогине'), *матерински* ('који се односи на матер'), *маћехински* ('који се тиче маћехе'), *очински* ('који се односи на очеве'), *сестрински* ('који се односи на сестре'), *фендрински* (*који се односи на Федру, мит.*);

-ињски:

дјетињски ('који припада деци'), *очињски* ('који се односи на очеве');

-овски/-евски:

августовски ('који се односи на август'), *беговски* ('који се односи на бегове'), *боговски* ('који се односи на богове'), *вековићевски* (*који се односи на Вековића*), *воловски* ('који се односи на волове'), *гестаповски* ('који се односи на Гестапо'), *лавовски* ('који се односи на лавове'), *мартовски* ('који се односи на март'), *наполеоновски* (*који се односи на Наполеона*), *недићевски* (*који се односи на Недића*), *обреновићевски* (*који се односи на Обреновиће*), *орловски* ('који се односи на орлове'), *паскаловски* (*који се односи на Паскала*), *пашићевски* (*који се односи на Пашића*), *рановићевски* (*који се односи на Рановића*), *родовски* ('који се односи на род'), *скојевски* ('који се односи на Ској'), *стричевски* ('који се односи на стричеве'), *тацитовски* (*који се односи на Тацита*), *топовски* ('који се односи на топове'), *циновски* ('који се односи на цинове'), *шефовски* ('који се односи на шефове').

19.1. Суфикс -чки

а. Именичка основа

авантуристички ('који је својствен авантуристима, смео'), *амерички* (*који се односи на Америку*), *анахронистички* (*који се односи на анахронизам*), *бањалучки* (*који се односи на Бању Луку*), *бачки* (*који се односи на Бачку*), *бечки* (*који се односи на Беч*), *болнички* ('који се односи на болнице'), *болеснички* ('који се односи на болеснике'), *борачки* ('који се односи на борце и борбу'), *вештачки* ('који се односи на вештаке'), *воденички* ('који се односи на воденице, млински'), *војнички* ('који се односи на војнике'), *глумачки* ('који се односи на глумце'), *гњурачки* ('који се односи на гњуурце и на гњураче'), *говорнички* ('који се односи на говорнике'), *горштакчи* ('који се односи на горштаке'), *дављенички* ('који се односи на дављенике'), *дефетистички* ('који се односи на дефетисте'), *дечачки* ('који се односи на дечаке'), *дивљачки* ('који се односи на дивљаке'), *дјевојачки/девојачки* ('који се односи на девојке'), *добровољачки* ('који се односи на добровољце'), *ђачки* ('који се односи на ђаке, који је намењен ђацима'), *железнички* ('који се односи на железнице'), *завјеренички* ('који се односи на завјеренике'), *заједнички* ('који се односи на заједницу'), *затворенички* ('који се односи на затворенике'), *здувачки* (*који се односи на здувача/здувача*), *зликовачки* ('који се односи на зликовце'), *избјеглички* ('који се односи на избјеглице'), *империјалистички* ('који се односи на империјалисте и на империјализам'), *иследнички* ('који се односи на иследнике'), *јеретички* (*који се односи на јеретике*), *јуначки* ('који ради или поступа

као јунак'), *карловачки* (*који се односи на Карловац*), *католички* ('који се тиче католика и католицизма'), *кланички* ('који се односи на кланицу'), *ковачки* ('који се односи на коваче'), *комунистички* ('који се односи на комунисте'), *коњички* ('који се односи на коњике и на коњицу'), *косачки* ('који се односи на косаче, на косце'), *космички* ('који се односи на космос, свемирски'), *крагујевачки* (*који се односи на Крагујевац*), *крвнички* ('који се односи на крвнике'), *кречњачки* ('који је састављен од кречњака'), *критички* ('који се тиче критике'), *кукавички* ('који припада кукавици'), *кулачки* ('који припада кулацима'), *курјачки* ('који се односи на курјаке'), *лаички* ('нестручан'), *леденички* (*који се односи на леденицу*), *лењинистички* (*који се односи на лењинисте*), *лички* (*који се односи на Лику и на Личане*), *ловачки* ('који се односи на лов и на ловце'), *лудачки* ('који се односи на лудаке, који је као у лудака'), *марксистички* ('који се односи на марксизам и на марксисте'), *масохистички* ('који се односи на масохизам'), *материјалистички* ('који се односи на материјализам'), *метафизички* ('који се односи на метафизику, натчулан'), *милитаристички* ('који се односи на милитаризам, војнички'), *момачки* ('који се односи на момке'), *мртвачки* ('који се односи на мртваца, који је као у мртваца'), *мужјачки* ('који се односи на мужјаке'), *музички* ('који се односи на музику'), *мученички* ('који се односи на мученике'), *најамнички* ('који се односи на најамнике'), *нареднички* ('који се односи на нареднике'), *научнички* ('који се односи на научнике'), *нацистички* ('који се односи на нацизам и на нацисте'), *њемачки* ('који се односи на Немце и на Немачку'), *објективистички* ('који се односи на објективизам'), *објешењачки* ('који се односи на обешењака'), *опортунистички* ('на начин опуртуниста'), *оптуженички* ('који се односи на оптуженике, који припада оптуженицима'), *оружнички* ('који се односи на оружнике'), *осветнички* ('који се односи на освету и на осветнике'), *ослободилачки* ('који води стицању слободе, који ослобађа'), *осматрачки* ('који се односи на осматраче'), *очајнички* ('који се односи на очајнике'), *паланачки* ('који се односи на паланке и паланчане'), *патнички* ('који је пун патње, паћенички'), *песнички* ('који припада, који је својствен песницима'), *победнички* ('који се односи на победнике или је у некој вези са победом'), *поданички* ('који се односи на поданике'), *подгорички* (*који се односи на Подгорицу*), *позитивистички* ('који се односи на позитивизам и позитивисте'), *покретачки* ('који се односи на покретање, моторни'), *политички* ('који се односи на политику и на остварење политике'), *пољачки* ('који се односи на Пољаке'), *поредовнички* ('који се односи на поредовнике'), *посматрачки* ('који се односи на посматраче'), *потрошачки* ('који се односи на потрошаче, који служи за потребе

потрошача'), *праведнички* ('који се односи на праведнике'), *правнички* ('који се односи на правнике'), *прагматистички* ('који се односи на прагматисте'), *празнички* ('који припада празнику, који се односи на празник'), *практицистички* ('који се односи на практицизам и на практицисте'), *превратнички* ('који се односи на превратнике'), *пророчки* ('који се односи на пророке'), *просјачки* ('који се односи на просјаче'), *простачки* ('који се односи на простаче'), *противнички* ('који се односи на противнике'), *психички* ('који се односи на психу, душевни'), *путнички* ('који се односи на путнике'), *разбојнички* ('који се односи на разбојнике'), *ратнички* ('који се односи на ратнике'), *реалистички* ('који се односи на реалисте и реализам'), *рођачки* ('који се односи на рођаче'), *рушилачки* ('који се односи на рушиоце'), *сељачки* ('који се односи на сељака'), *словеначки* (*који се односи на Словенце*), *слепачки* ('који се односи на слепце'), *старачки* ('који се односи на старце'), *стариначки* ('који се односи на старине'), *стваралачки* ('који се односи на ствараоце и на стваралаштво'), *стрелачки* ('који се односи на стрелаче, стрелце'), *тактички* ('који се односи на тактику'), *терористички* ('који се односи на терор, терористе и тероризам'), *трговачки* ('који се односи на трговца, трговце'), *удовички* ('који се односи на удовице'), *уметнички* ('који се односи на уметнике'), *усамљенички* ('који се односи на усамљенике'), *уседелички* ('који се односи на уседелице'), *устанички* ('који се односи на устанике'), *утопистички* ('који се односи на утописте, нестваран'), *утопљенички* ('који се односи на утопљенике, својствен утопљеницима'), *ушкопљенички* ('који се односи на ушкопљенике'), *фабрички* ('који се односи на фабрику, који припада фабрици'), *фашистички* ('који се односи на фашисте и на фашизам'), *физички* ('који се односи на физику'), *франковачки* ('који се односи на франковце'), *хајдучки* ('који се односи на хајдуке'), *хајкачки* ('који се односи на хајке и на хајкаче'), *хапшенички* ('који се односи на хапшенике'), *хедонистички* ('који се односи на хедонисте, који је својствен хедонистима'), *црначки* ('који припада црнцима'), *четнички* ('који се односи на четнике'), *чиновнички* ('који се односи на чиновнике'), *чистачки* ('који се односи на чистаче'), *шипарички* ('који се односи на шипарице'), *шовинистички* ('који се односи на шовинизам и шовинисте'), *шокачки* ('који се односи на Шокце').

б. Глаголска основа

изазивачки ('који се односи на изазиваче, који изазива').

в. Сложени суфикси

-ачки:

вргелјачки (*који се односи на Вргелје*), *глибајачки* (*који се односи на Глибаје*), *демировачки* (*који се односи на Демировце*), *јасеначки* (*који се односи на Јасеново*), *србљачки* (*који се односи на Србље*).

19.2. Суфикс -ишки

биолошки ('који се односи на биологе и на биологију'), *бусијашки* ('који се односи на бусијаше'), *варошки* ('који се односи на варош'), *влашки* (*који се односи на Влахе*), *врашки* ('који се односи на врага'), *карташки* ('који се односи на карте'), *књишки* ('који се односи на књиге'), *педагошки* ('који се односи на педагоге и на педагогију'), *психолошки* ('који се односи на психологе и на психологију'), *рашки* (*који се односи на Рашку*), *секташки* ('који се односи на секташе'), *скијашки* ('који се односи на скијаше'), *смјенашки* ('који се односи на неку смену'), *солунашки* (*који се односи на Солун*), *стратешки* ('који се односи на стратегију и на стратега'), *ћумурашки* (*који се односи на ћумураше*), *усташки* ('који се односи на усташе'), *хируршки* ('који се односи на хирурге'), *цицијашки* ('који се односи на цицијаше'), *цокулашки* ('који се односи на цокулаше').

19.3. Суфикс -ћки

а. Именичка основа

голаћки ('који се односи на голаће'), *младићки* ('који се односи на младиће'), *петлићки* ('који се односи на петлиће'), *Пећки* (*који се односи на Пећ*), *племићки* ('који се односи на племиће').

V. ЗАКЉУЧАК

У мастер раду „Префиксална и суфиксална творба придјева у романима *Лелејска гора* Михаила Лалића, *Пролом* Бранка Ћопића и *Песма* Оскара Давича“ истраживали смо врсте, значење и фреквентност префикса и суфикса, као и законитости префиксалне и суфиксалне творбе придјева. Рад је подијељен на двије велике цјелине у којима су префиксација и суфиксација обрађене одвојено. С обзиром на број и фреквентност суфикса и префикса, први дио знатно је мањег обима од другог. У истраживању су потврђене све хипотезе, укључујући и претпоставку да је суфиксација далеко продуктивнији начин творбе од префиксације. У наставку ће бити представљени појединачни закључци и то само када су у питању они суфикси и префикси код којих смо забиљежили особине које нису пронађене у научним дјелима коришћеним при изради овог рада.

Префикс *на-* био је слабо заступљен у нашој грађи, чак и када су у питању изведенице за ознаку боја, иначе прилично продуктивне. Сматра се да он означава само слабије изражену особину од оне која је у основном придјеву (*наглув*). Међутим, поред примјера потврђених у литератури, ми смо пронашли и придјев *наопак* који не само да не представља смањену особину мотивне ријеч већ има скоро суперлативно (негативно) значење, па би требало да се опис овог предметка употпуни.

Префикс *нај-* другачији је од свих осталих префикса јер не ствара ново значење. Без обзира на то, веома је плодан, могло би се рећи да има неограничене могућности извођења. Поред тога што најчешће долази на облике компаратива, забиљежили смо и придјеве *најдоњи* и *најгорњи* који се разликују од осталих примјера у мотивној ријечи, али и они имају значење суперлатива.

Најпродуктивнији префикс у анализираним романима јесте префикс *не-*. Он има најразличитија значења од свих забиљежених префикса, а сва су присутна у грађи. Тако префикс *не-* придјеву даје сљедећа значења: 1. чиста негација (*незрео*); 2. негативна нијанса особине (*немио*); 3. ублажено значење супротног придјева (*недалек*). Такође

смо забиљежили велики број негираних префиксално-суфиксалних изведеница, а њих је јако тешко одвојити од чистих префиксала. Разлика између њих могла би се свести на следеће – најприје је важно значење, поготово ако се ради о придјевима чисте негације. Затим, у овом раду смо се, осим мишљењем стручњака, водили и постојањем ненегираног облика.

Суфикс *-ав* показао се врло заступљеним, а изводи се од именица, глагола, придјева. Највише различитих значења имају придјеви настали од именске основе. Занимљиви су и придјеви настали од глаголских основа, који показују да се могу односити не само на вршиоца радње него се њима означава и објекат на коме је вршена радња (*чупав*). Овом примјеру додали смо и *глођав*, који значи мршав, али смо навели и могућност другог тумачења – *као да га је нешто глодало*. Не само да смо забиљежили и велики број сложених суфикса, већ смо пронашли и један суфикс који нисмо потврдили нигдје у литератури – *-угав* (*бјелугав*). Осим тога, потврдили смо и постојање суфикса који долазе у само једној ријечи.

Најпродуктивнији од свих анализираних, суфикс који заједно са *-ски* чини више од половине пронађених изведеница, јесте суфикс *-ан/-ни*. Продуктивност овог суфикса креће се у свим смјеровима, па су тако продуктивни и сложени, али и страни суфикси. Најмалобројнији су придјеви изведени од придјева, вјероватно због језичке економичности. Придјеви изведени од именица имају најразличитија значење – од значења обиља до припадности. Када је глаголска основа у питању, придјеви могу имати агентивно или пасивно значење. Веома је фреквентан и суфикс *-аст*. Занимљив је по томе што у његовом значењу учествују и основа и суфикс. Иако није забиљежено у литератури да се гради од глагола, пронашли смо и један примјер који би могао бити од глаголске основе (*рачваст*).

Код односних придјева, најпродуктивнији је наставак *-ски*, укључујући и његове варијанте: *-чки*, *-шки*, *-ћки*. Код овог суфикса смо прибљежили највећи број редукованих основа. Прилично су продуктивни и суфикси *-ин*, *-ји* и *-ов/-ев*. Претежно се граде од именичке основе, имају ознаку присвојног придјева, али има и неколико усамљених случаја у којима придјев може означавати састав (*пројин*) или особину (*бивоља кожа*).

Фонетске промјене забиљежене у грађи можемо подијелити у двије групе. У прву спадају промјене које мијењају облик суфикса, те смо тако добили суфиксе *-љив*, -

чки, -шки, -ћки, итд., а у другу групу спадају фонетске промјене које не мијењају облик суфикса. Такође, понекад и не долази до гласовних промјена, најчешће због тога да би се сачувала неокрњена основа, као што је на примјер *беговски* (умјесто *бешки*).

VI. ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Извори:

1. Давичо, Оскар (1990), *Песма*, Сарајево: Свјетлост.
2. Лалић, Михаило (1990), *Лелејска гора*, Београд: Школска књига.
3. Ћопић, Бранко (1991), *Пролом*, Сарајево: Свјетлост.

Рјечници и приручници:

1. Вујаклија Милан (1976), *Лексикон страних речи и израза*, Београд: Просвета.
2. Караџић, Вук (1852), *Српски рјечник, истумачен немачкијем и латинскијем ријечима*, Беч: Штампарија јерменског манастира.
3. Пешикан, Митар, Јерковић, Јован, Пижурица Мато (2014), *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
4. Пипер, Предраг, Клајн, Иван (2014), *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
5. *Речник Матице српске 1–4* (1990), Нови Сад: Матица српска.
6. Скок, Петар (1971), *Етимологијски рјечник хрватскога или српскога језика*, Загреб: ЈАЗУ.
7. Станојчић, Живојин, Поповић Љубомир (1992), *Грамматика српскога језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Литература:

1. Бабић, Стјепан (1962), *Суфиксална творба придјева у савременом хрватском или српском књижевном језику*, Загреб: ЈАЗУ.
2. Бабић, Стјепан (1991), *Творба ријечи у хрватском књижевном језику*, Загреб: ХАЗУ.

3. Божић Синчук Милица (2016) „О придевима пасји и псећи у савременом српском језику”, у *Корејско друштво слависта: Истраживања по славјанским језикам* 21–2/2016, стр. 13–23.
4. Бошков, Дана (1981), „Придевска негација префиксима (не-, а-, дис-, без-)“ у *Наш језик XXV*, 1–2, стр. 63–67, Београд: „Млада Србија“.
5. Вујовић, Душанка (2018), „Префиксација глагола у систему творбе речи“ у *Књижевност и језик*, LXV/1–2, стр. 39–47, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
6. Грицкат, Ирена (1961–1962), „О неким проблемима негације у српском језику“ у *Јужнословенски филолог*, 25, стр. 116–136, Београд: Институт за српски језик САНУ.
7. Драгићевић, Рајна (2001), *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику: творбена и семантичка анализа*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
8. Клајн, Иван (2002), *Творба речи у савременом српском језику I*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ, Нови Сад: Матица српска.
9. Клајн, Иван (2003), *Творба речи у савременом српском језику II*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ, Нови Сад: Матица српска.
10. Оташевић, Ђорђе (1995–1996), „Значење придева са префиксом не-“, *Наш језик*, књ. 30, св. 1/5, стр. 88–95, Београд: „Млада Србија“.
11. Оташевић, Ђорђе (2000), „Префикс не- са значењем искључивања“, у *Јужнословенски филолог*, 56, 3–4, стр. 751–754, Београд: Институт за српски језик САНУ.
12. Путанец, Валентин (1967), „О нашем придјевском суфиксу -ан, -ен“ у *Филологија* 5, стр. 117–122, Загреб: ХАЗУ.
13. Савић Грујић Ана (2016), „Творба придева са значењем човекових физичких особина у говорима сврљишког краја“, у *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини* 46 (4), стр. 49–65. Косовска Митровица: Универзитет у Приштини – Филозофски факултет.
14. Скок, Петар (1954), „Придјевске изведенице од географских назива“ у *Језик, часопис за културу књижевног језика*, год. 3, стр. 33–37, Загреб: Хрватско филолошко друштво.

15. Стевановић, Михаило (1989), *Савремени српскохрватски језик II*, Београд: Народна књига.
16. Стевановић, Михаило (1989), *Савремени српскохрватски језик I*, Београд: Народна књига.
17. Стијовић, Рада (1983), „Префиксација придева у српскохрватском књижевном језику“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 36/1, стр. 99–130, Нови Сад: Матица српска.
18. Тешановић, Драго (2003), *Творбене категорије и поткатегорије у језику Бранка Топића*, Бања Лука: Филозофски факултет.